

კაჟა ეტზისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

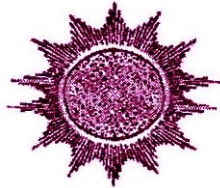

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2019

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღვა-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

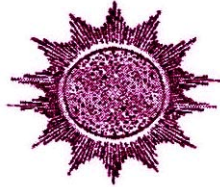
2019

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 2

2019

მთ. რედაქტორი

ლუარსა სოკლია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი,
აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

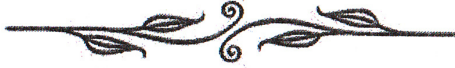
© ვაჟა ეგრისელი, 2019

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2019

თბილისი, 0186, ა. პოლიბოკოვსკის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-584-6 (2 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხობის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაშვილი“, ფილორ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთტომეული – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალგუნავი“-ს ხუთტომეულის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძეგლია იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეჭდილი.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცენიერებათა აკადემიის ნამღვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალატიონ ტაბიძის პრემიების დაარეატი, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლისა და „დიოკურია 2005“-ის, მწვიდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვიდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამცენიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

ავსჯანმართის მმართველობა აკადემიის პრეზიდენტი-აკადემიკოსის, სსპრთმშპ-ს განათლებისა და სსპრთმშპ-ს ვიცე-პრეზიდენტი სოფიალუკა შრტიმთმშპ-ს „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატრო მონაწილის, ათას-ათას ხუთასზე მეტზემდინარი ტომეშვილის „კოლხური უსაღმუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსაღმუნების“ ოცდაათტომეულის გამომცემა. გამომცემლობა „უნევერსალმა“ გამოსცა პრეზიდენტის ხუთასზე მეტზემდინარი, უმაღლეს პრეზიდენტულ დონეზე შესრულებული ტომეშვი. 2019 წლის მიწვეულს გამომცემი „კოლხური უსაღმუნების“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამომცემლობა დანაშაულოდ ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანთომეშვილი, აბრეთვე, პრეზიდენტის მიძღვნილი ქართული და უცხოელი პოეტების, მმართველობისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ვაჟისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაჟანტურ აღბილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსაღმუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატრო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „სსპრთმშპ-ს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუნიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნათა და ლილა. იგი – მმართველობისა და ორი და).

კოეტის ასტრომეული „კოსმიური კოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შეგადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ აზანზარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა კოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინანი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე კოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არმის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, კოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომეული ლაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, ღავიწყების ნაცარმიქრილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათტომეუტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ღებნდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კოემერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკეთებია.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი კოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დღემდე...
კოსმოსში კი...
დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგელეჟანი მისწოლია... მათ იცინან იმ ოწყება დღემდევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

კოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ლაურეატი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

**„ბულცივად უხევი ყოველ ქებას, ყოველ
კაბეზას.“**

ა. პუშკინი

გთავაზობთ, ამონარიდებს ვაჟა ეგრისელის შე-
მოქმედებისადმი მიძღვნილი ათასამდე ქართველ და
უცხოელ მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღ-
ვაწეთა წიგნებიდან, სტატიებიდან, წერილებიდან:

ვაჟა ეგრისელის ლექსები მცირე ზომის ჩანახა-
ტებს წარმოადგენს, მეტაფორებითა და დრამატიზ-
მით რომაა დამუხტული. მინიატურული სალექსო
ფორმა პოეტისათვის სააზროვნო სივრცედ იქცა, რა-
მაც ხელი შეუწყო თვითმყოფადი სტილის დამკვიდ-
რებაში.

საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა,
გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“.

18 ოქტომბერი, 1991 წელი.

რევაზ ჩხარტიშვილი – მწერალი, პროფესორი: „...
ვაჟა ეგრისელისებურად, ლაკონურად და სხარტად
თითქმის არავინ წერს ქართველ პოეტთა შორის...“

გიორგი ციციშვილი – აკადემიკოსი: „...ვაჟა ეგრისელის მცირე მოცულობის ლექსებში დიდი აზრი და ფიქრია ჩაბუდებული...“

გიორგი წერეთელი – პოეტი: „...ვაჟა ეგრისელმა წინ დაგვიდო ფასდაუღებელი წიგნი-კიდობანი - „იქ მენ ნათელი!“ ახლადმოჩენილი მარგალიტებით სავსე... მიხარია, რომ პოეზიის ლაჟვარდოვან ცაზე კიდევ გაჩნდა ვაჟა...“

გიორგი ჭელიძე – მწერალი, პროფესორი: „... ჩემამდე ბევრ მწერალს და მეცნიერს უთქვამს და მეც ვიმეორებ: ვაჟა ეგრისელმა ქართულ მწერლობაში და საერთოდ მწერლობაში ყველასაგან განსხვავებული, გამორჩეული სიტყვა თქვა...“

იმერი ხარაძე – პოეტი: „...უძველესი კოლხური მითებითა და ლეგენდებით, იდუმალი ხილვებითა და მეტაფიზიკურ სივრცეში შეჭრით ვაჟა ეგრისელმა შექმნა ამაღლებული, პირველყოფილ უმანკოებასთან წილნაყარი უდიდესი პოეზია...“

პროკოფი ხვინია – პროფესორი: „... ეგრისელის პოეზია დიდ წინაპართა ფერფლად ქცეული და მივიწყებული სულის საგალობლია...“

გივი ხვინია – ქიმიკოსი: „დროებით ოკუპირებული აფხაზეთის კენესა მოისმის ვაჟა ეგრისელის უზომოდ ტკივილიანი ლექსებიდან...“

ნოდარ ხუნდაძე – პროზაიკოსი, პოეტი: „...ზღვის დაუოკებელი სტიქია ბობოქრობს ვაჟა ეგრისელის უკიდვანო პოეზიაში...“

ტიტე ხუნუა – ლიტერატორი: „...მსოფლიო პოეზიის ოკეანეში აისბერგით მოჩანს ვაჟა ეგრისელის ლირიკული ლექსების უზარმაზარი კრებული - „იქმენ ნათელი!“

ალაზა ხაიაური – პოეტი: „...ვაჟა ეგრისელმა ბევრი საინტერესო წიგნი გამოსცა და ლექსებით დაამტკიცა, რომ იგი ბუნების მომღერალი დიდი მგოსანი და გენიალური ვაჟას ღირსეული მემკვიდრეა...“

ზურაბ ჯუღელი – ინჟინერ-კონსტრუქტორი: „...ჩემი აზრით, თანამედროვე ქართულ პოეზიაში ვაჟა ეგრისელი თავად გახლავთ სკოლაც და მიმდინარეობაც...“

რევაზ ჯაფარიძე – მწერალი: „... ვაჟა ეგრისელი ერთ-ერთი საინტერესო პოეტია იმ პოეტებს შორის, რომლებიც ამჟამად მოღვაწეობენ და მსხვერპლს წირავენ პოეზიის ღვთაებას. მისი ლექსის ინტონაცია ელეგიურია, ხატვის მანერა კი სახოვანი, რელიეფური, ალაგ-ალაგ მონუმენტურიც.“

ეგრისელის ლექსები ყურადღებას იქცევს რთული სიუჟეტური აღნაგობით და რითმების ბრწყინვალეობით. ლექსის შინაგანი ტონალობა თითქოს

ღრმად ჩაძირულა პოეტური განცდის წიაღში და მკითხველის გულის კამერტონს იქიდან ეხმაურება. იგი თითქოს ზარის ერთი ჩამოკვრავს, ერთი აქდერება, რომლის გარშემოც ბგერების უსასრულო წრეები გროვდებიან.

პოეტის ნაფიქრ-ნააზრევ-ნაძერწის კომპაქტურობას ხელს უწყობს ლექსის მცირე ფორმა, მცირე ფორმაში მოქცეული იმპრესიონისტური ხედვა მოვლენების აღქმაში არასოდეს არ აგერევა. ეგრესელის პოეტური სტრიქონი არ ეგუება უცხო სხეულს, ერთხელ უკვე ნათქვამის განმეორებას, საიდანღაც მოტანილი რემინისცენციებს. ის თავისთავადია და არც თავის მხრივ შეიძლება იქცეს სხვა პოეტის ლექსის შემადგენელ ნაწილად, რადგან მას თავისი შემქმნელის განუმეორებელი ბეჭედი აზის...”

ანდრია აფაქიძე – აკადემიკოსი: „... ჩემი ხანგრძლივი არქოლოგიური მუშაობის პერიოდში აღმოჩენილი მრავალ ღირსშესანიშნაობათა შორის, ვაჟა ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნების“ ათასგვერდიანი ტომეულები ჩემთვის ყველაზე დიდი აღმოჩენაა...”

მურმან გელენიძე – მხატვარი, აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელი თანამედროვეობის დიდი პოეტი-მხატვარია, მისი უდიდესი პოეზია მეტაფორულენოვანი ფუნჯითაა ამტკველებული და ამიტომ ყოვლის მმუსვრელი უამი ამოდ შეეცდება მის დამუნჯებას...”

გიული გეგელია – არქიტექტორი: „... არა მგონია თანამედროვე მსოფლიოში იყო ვაჟა ეგრისელზე დიდი, ფილოსოფიურად მოაზროვნე პოეტი...”

დავით გვაძაბია – პარლამენტარი: „...ვაჟა ეგრისელის „შავღვებო“ კავკასიონის მთაა, სადაც ქართული სული-ამირანია მიჯაჭვული...”

ერეკლე საღლიანი – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია განუმერებელია... მისი ლექსი სხვათა მილიონი ლექსიდან გამოიცნობა...”

ლაშა გვასალია – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელი დიდი პოეტი და ისტორიული კოლხეთის სწორუპოვარი ჭირისუფალია...”

ფარნაოზ ღომაშვილი – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი თანამედროვე ქართული პოეზიის მშვენიერბაა...”

ზურაბ ლიპარტია – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი „დიდი ვაჟას კლდის ნასხლეტი“ (ტარიელ ზოზრაშვილი) კი არა, პოეზიის პიტალო კლდეა...”

ალექსანდრე მუჯირი – პროფესორი: „...ვაჟა ეგრისელის პოეტური ქმნილებების სიღრმისეული წვრომისთვის, დიდი დროა საჭირო...”

ნოდარ ჭითანავა – პროფესორი: „... წარსულის, აწმყოს და მომავლის კვარცხლბეკზე ამაყად შემ-

დგარი ბატონი ვაჟა ეგრისელი სილამაზის, ცოდნის და რწმენის ერთიანობის სანიმუშო მაგალითი, დღეგრძელობის ღირსი კაცია... დღეგრძელი იყავი, ბატონო ვაჟა!”

ალექსანდრე კუჭუხიძე – სრულიად საქართველოს საზოგადოება „კოლხეთი“-ს პრეზიდენტი, აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელის „კოლხურ ფსალმუნებში” არა მხოლოდ ლეგედარული აიეტის და მედეას კოლხეთია გაცოცხლებული, არამედ შემდეგი დროინდელი ეგრისიც და...დღევანდელი სამეგრელოს ცრემლნარევი ხმებიც მოისმის მისი უბადლო პოეტური სტრიქონებიდან...”

ვახტანგ დავითაია – აკადემიკოსი: „... ჯერ კიდევ როდის, მეოთხედი საუკუნის წინათ, ვაჟა ეგრისელის ვუწინასწარმეტყველე დიდი პოეტური მომავალი... მის ლექსებში ეპითეტების ზეიმი და მეტაფორების ნამდვილი ცვენაა...”

ვაჟა აზარაშვილი – საქართველოს სახალხო არტისტი, პროფესორი, საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის თავმჯდომარე: „...არა მგონია, დუნიაზე ბევრი იყოს ვაჟა ეგრისელივით სახელოვანი პოეტი, რომლის ლექსები მსოფლიოს 45 ენაზე თარგმნილი და მისი ავტორი გინესის წიგნში იყოს შეტანილი...”

გიორგი ჯავახიშვილი – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი ჭეშმარიტად ჩასწვდა კოლხურ სულს, მისი

„კოლხური ფსალმუნები” მეტანიით (მუხლმოყრით) არის წასაკითხი...”

ცოტნე მირცხულავა – ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი, აკადემიკოსი: „... ახლახან ამერიკის შეერთებული შტატებიდან – რადიოთი დიდი გადმოცემა იყო ვაჟა ეგრისელის შემოქმედებაზე, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ ეგრისელი დიდი პიროვნება და საქვეყნოდ აღიარებული პოეტია...”

მიმოზა ცანავა – პოეტი: „... გიორგი ჭყონდიდელის სიბრძნე და ცოტნე დადიანის რაინდობა ელავს ვაჟა ეგრისელის „კოლხურ ფსალმუნებში.“

კონა კოლხი – ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი: „... ძველი კოლხური ცივილიზაციის გენიალობაში წვდომამ და ვაჟა ეგრისელის „კოლხურმა ფსალმუნებმა“ მიბიძგა: გამეხსნა და მეცნერულად შემესწავლა „ძველკოლხური ენის საიდუმლოებანი...”

თეიმურაზ გუგუშვილი, ჯემალ მდივანი – საქართველოს სახალხო არტისტები: „... ვაჟა ეგრისელი ცისკენ მაცქერალი, მეოცნებე მგოსანია. მისი უდიდესი პოეზიიდან გვესმის ბეთჰოვენის სიმფონიები, დონიცეტის, ვერდის, ფალიშვილის, თაქთაქიშვილის და სხვა გენიალური კომპოზიტორების მელოდიები, რომელთაც ჩუმად ვლიღნებთ ჩვენთვის...”

გიორგი შათირიშვილი – იყალთოს, შოთა რუსთაველის სახელობის აკადემიის რექტორი: „...რენტგენის სხივებიც ვერ უპოვის ვაჟა ეგრისელის დიდ პოეზიას და უბრწყინვალეს პიროვნებას „შავ წერტილს.“ მას, მამულისათვის თავდადებულ და ერთგულ მსახურს, არ სჭირდება ტაში...”

გიორგი გეგეჭკორი – მხატვარი: „...ვაჟა ეგრისელმა თავისი ბრწყინვალე „კოლხური ფსალმუნებით“ გაგვიცოცხლა აიეტის და ქუჯი ეგრისელის ზღაპრული კოლხეთი...”

ხეთისავარ არჩემაშვილი – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი – მამულის იმედი, ადამიანის გულის მალამო და პოეზიის მეწყერია...”

ილია პატაშური – მხატვარი, აკადემიკოსი: „...ვაჟა ეგრისელი – მრავალსაუკუნოვანი ქართული პოეზიის ქონგურზე მდგარი – პოეტი მეციხოვნეა...”

შალვა საბაშვილი – პროფესორი, პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელმა თავისი ბრწყინვალე „კოლხური ფსალმუნებით“, როგორც არავინ, განაღიდა ეგრისი...”

ირაკლი კალანდია – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი – ფილოსოფიურად მოაზროვნე, საოცარად დიდი პოეტი...”

რევზ ხუხუა – აკადემიკოსი: „... ეგრისელი გარდა დიდი პოეტისა, უდიდესი მამულებიშვილიცაა და რაინდიც...“

უშანგი მოსიაშვილი – აკადემიკოსი: „გიორგი სააკაძეზე მიძღვნილმა ვაჟა ეგრისელის ლექსებმა სულ სხვა ბრწყინვალეობა შესძინეს დიდი მოურავის უკვდავ სახეს...“

სოფო ქართველიშვილი – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელი ის პოეტია, რომლის უდიდესი შემოქმედება ნებისმიერი დიდი ქვეყნისა და საუკუნის ლიტერატურას დაამშვენებდა...“

იაკობ ახუაშვილი – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელმა, ამ მრავალფეროვანი ნიჭით ხმობილმა კაცმა, მრავალსაუკუნოვანი ქართული ლიტერატურა უფრო აამაღლა და გააღამაზ-გაამშვენებდა...“

ვალერიან მოსაშვილი – მწერალი, („ბიბლიური ლექსების წიგნი“): „... ვაჟა ეგრისელის ლექსზე შეიძლება თვეობით იფიქრო და სქელტანიანი წიგნები დაწერო. მისი ლექსების ჩვეულებრივი წაკითხვა არ შეიძლება, მას „ბიბლიის“ მსგავსად ღრმად ჩაწვდომა ესაჭიროება, რომ შეიგრძნო პოეტის სიბრძნე, სიტკბო, და სითბო. ასეთი ყოველი დიდი პოეზია ხალხს ეკუთვნის და ვაჟა ეგრისელი განუმეორებე-

ლი ხმის, ჭეშმარიტად დიდი და სახალხო პოეტია...”
(1993წ.)

იგორ ტყეზუნავა – ინჟინერი, ფაზისის საერო აკადემიის ნამდვილი წევრი-აკადემიკოსი: „...როგორც დავით წინასწარმეტყველი (ფსალმუნთმგალობელი) სამიათასი წლის წინათ, ასევე ვაჟა ეგრისელი სამიათასი წლის მერე „კოლხური ფსალმუნებით“(30.000 ლექსი) სახოტბო საგალობელი პოეზიის გვირგვინოსანი მეფეა...”

ავთანდილ თოლომაშვილი – პროფესორი, საქართველოს ეროვნული აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი: „...ზოგიერთებს თვალზე შურის ღიბრი აქვთ გადაკრული, ვითომ ვერ ხედავენ, ვერ ამჩნევენ ვაჟა ეგრისელის ჭეშმარიტად განუმეორებელ პოეზიას...”

კარლო თოფურია – პროფესორი: „...ვაჟა ეგრისელის პოეზია ზოგადკაცობრიული და ყველა ეპოქისა და ყველა ხალხის კუთვნილებაა...”

დავით იუკუჩიძე – პოეტი: „... ათასწლეულებს გაწვდება ვაჟა ეგრისელის პოეზია, რადგან იგი, სრულიად ახალი სიტყვაა მრავალ საუკუნოვან ქართულ მწერლობაში...”

ზაზა კაციაშვილი – პოეტი მეცნიერი: „... პოეზიის საჯილდაო ქვაც აწია და სიზიფეს ღოდოც აიტანა ვაჟა ეგრისელმა პარნასის მთაზე...”

ნიკო კერესელიძე – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისე-
ლის ლექსები უძველესი ქართული ტაძრების ფრეს-
კებივით – ღვთიური სულითაა გაბრწყინებული...”

ალექსანდრე კვაშილავა – პროფესორი, აკადემი-
კოსი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზიიდან ისმის კოლხე-
თის შორეული წარსულიდან მოფრენილი, ზღაპრუ-
ლი ფასკუნჯის ქრუანტელის მომგვრელი ფრთების
ტყლაშუნი...”

რევაზ კილაძე – პროფესორი: „...ვაჟა ეგრისელის
პოეზიის ერთი წვეთიც კი – აუწონავი აზრისა და
ზღვა შინაარსის ტევადობისა...”

კარლო ჯობავა – ისტორიკოსი, ფაზისის საეო
აკადემიის ნამდვილი წევრი –აკადემიკოსი: „... სამეგ-
რელოს, სახელოვანი პოეტები არასოდეს კლებია –
(აღიო მაშაშვილი (მირცხულავა), ალექსანდრე აბა-
შელი (ჩოჩია), სიმონ ჩიქოვანი, პოლიო აბრამია, ხუ-
ტა ბერულავა და სხვ.) მაგრამ ვაჟა ეგრისელი
(დოლბაია) – თავის „კოლხური ფსალმუნებით” (30
000 ლექსი) განუმეორებელი და გენიალურია...”

ვანო მეგრელი – პოეტი, საქართველოს ეროვნუ-
ლი აკადემიის აკადემიკოსი: „... თანამედრეობის
უდიდესი პოეტი ვაჟა ეგრისელი ოცდამეერთე საუკუ-
ნის პოეზიის მესიაა და ჩვენ პოეტები, როგორც მაც-

ხოვარს თავისი მოწაფეები, თაყვანს უნდა ვცემდეთ მას...”

რძმული ჯაფარიძე – არმიის გენერალი, აკადემიკოსი: „...რუსთაველის, ბარათაშვილის, ვაჟა-ფშაველას და გალაკტიონ ტაბიძის შემდეგ, ჩვენ ვაჟა ვერისელი მოგვივლინა არსთა გამრიგემ...”

ლიანა წურწუშია – პროფესორი, ფაზისის საერო აკადემიის სწავლული მდივანი: „...ვაჟა ვერისელი დიდი პიროვნება და დიდი ფილოსოფოსი პოეტია...”

ქეთევან კობაძე – ფიზიკოსი, პროფესორი: „... ძველი ბერძენი ფილოსოფოსი დიოგენი რომ ეძებდა სანთლით, ის კაცი და პოეტია ვაჟა ვერისელი...”

რევაზ კორტავა – ლიტერატორი, პოეტი: „... გრიგოლ ორბელიანი დიდი პოეტია, მაგრამ მისი დის-შვილი ნიკოლოზ ბარათაშვილი გენიალურია...”

ალიო მაშაშვილი (მირცხულავა) – „თანამედროვეობის დიდი პოეტია,” მაგრამ მისი დისწული – ვაჟა ვერისელი კი ჯერაც შეუცნობი ფენომენია...”

ბუღუ კუპატაძე – პოეტი: „... ადრე მითქვამს და ახლაც ვიმეორებ: ვაჟა ვერისელს აწი ვერცერთი მისი თანამედროვე პოეტი ვერ „დაეწევა”...”

ზურაბ ლორთქიფანიძე – პოეტი: „... ყოველთვის მანცვიფრებდა ვაჟა ეგრისელის მეტაფიზიკური და მეტაფორული აზროვნება...”

ალიო მაშაშვილი – მირცხულავა – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელი იტყვის თავის სიტყვას მრავალსაუკუნოვან ქართულ პოეზიაში, ამის საწინდარია ახალგაზრდა ლიტერატორის უტყუარი პოეტური ნიჭი... ” 1961 წელი.

გივი მინდიკაური – იურისტი, პოლკოვნიკი: „... არა მთისა და ბარის, კოსმიურია ვაჟა ეგრისელის პოეზია...”

ლერი მუსხელიძე – მწერალი, ჟურნალისტი: „... ბიბლიის ყველაზე დიდსა და წმინდა საიდუმლოებასაა ნაზიარები ვაჟა ეგრისელის ბრწყინვალე პოეზია...”

ალექსი ბოლქვაძე – მწერალი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზიის სირთულეს, მისი ლირიკის ფილოსოფიურ სიღრმეს – გონების თვალთ უნდა ჩასწვდე, ჩაეძიო, ისე ზერეულედ თვალის ერთი გადაგვებით მისი უკიდვებანო სიდიადის აღქმა ყოვლად შეუძლებელია...”

გივი ბოჯგუა – მწერალი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია, მეო-

ცე საუკუნის პოეტური ვულკანის ამოფრქვევაა, ბორბების სიკეთით წამლევავი...”

ნოდარ გაბლიშვილი – პროფესორი: „... ვაჟა ვერისელის ფილოსოფიურ-ლირიკული ქმნილებები, ცოცხალი მატინაეა საქართველოს უძველესი ცივილიზაციისა...”

ზურაბ გეგიძე – იურისტი, მოსამართლე: „... ღმერთი ყველაზე მაღალი მსაჯულია. იცის ვინ, როგორ და რანაირად დასაჯოს... მაგალითად, პოეტ ვაჟა ვერისელს „მიუსაჯა” სამუდამო პატიმრობა პარნასის მთაზე – მუხების სამყაროში...”

ელდარ გეწაძე – საქართველოს სახალხო არტისტი:

„... კოლხებისა და ლაზების უძველესი ომახიანი სიმღერების ხმა მოისმის ვაჟა ვერისელის „კოლხური ფსალმუნებიდან...”

სოსო სიგუა – პროფესორი, კრიტიკოსი: „... არაფერი რომ არ დაეწერა ვაჟა ვერისელს გარდა მერაბ კოსტავასადმი მიძღვნილი უბრწყინვალესი ლექსისა - „შავლეგო,” ქართულ მწერლობაში, როგორც დუტუ მებრელი, იმ ერთი ლექსითაც დარჩებოდა...”

რევაზ სხილაძე – პროფესორი: „... მოვა დრო და ჭეშმარიტი პოეზიის მოყვარულები და თაყვანისმცემლები როგორც ჩარგალში, ასევე ხობში და ხორგა-

შიც იდღესწაულებენ ქართული ლექსის უკვდავებას...”

დარეჯან სხილაძე – მეცნიერ-მათემატიკოსი: „... ეგრი-სეღის უდიდესი შემოქმედების ანალიზი და მათემატიკური სიზუსტით გაანგარიშება, მესამე ათასწლეულის პრეროგატივაა...”

ივერი ტაბიძე: – ჟურნალისტი, პოეტი: „... დადგება ჟამი, ვაჟა ეგრისელი არა მარტო რუსთაველის, არამედ ნობელის პრემიის ლაურეატიც გახდება...”

ავთანდილ ტორთშელიძე – მეცნიერ-ფილოლოგი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია – ქართული მხატვრული სიტყვის ენციკლოპედიაა...”

ელიზბარ უბილაგა – მწერალი; „... ვაჟა ეგრისელის მინიატურული ლექსები – შეკუმშული პოემებია...”

ალეკო თოდუა – პუბლიცისტი, აკადემია „ქალდეას“ აკადემიკოსი: „...კოლხეთის პრეისტორია და ისტორია გაგვიცოცხლა და ხელისგულზე დაგვიდო ვაჟა ეგრისელმა...”

ვაჟა ყუბუსიძე – პოეტი: „...პოეზიის კლდეზეა მიჯაჭვული ვაჟა ეგრისელი და ვერასოდეს შეძლებს აწყვეტას...”

ტიტე შეყილაძე – მხატვარი: „... ზღვა კი არა, ოკეანეა ვაჟა ეგრისელის შემოქმედება...”

ანზორ შონია – ისტორიკოსი, აკადემიკოსი: „... დიდი კოსტანტინესი არ იყო: - შენ ჰეი! ვაჟა ეგრისელი! პატარა ხობის წყლის პირას გაზდილო, დიდო „პოეტო ბიჭო!” მიხარია, რომ დიდი მდინარეების: ხუანხეს, განგის, ოდერის და ვოლგის წყლის პირას გაზრდილი „პოეტი ბიჭები,” რომ გასხამენ ხობტადილებას!”

ოთარ ჩახუნაშვილი – ექიმი, აკადემიკოსი: „... ეგრისელის უდიდესმა შემოქმედებამ დამარწმუნა იმაში, რომ იგი მსოფლიო მნიშვნელობის პოეტია...”

ვაჟა ჩორდელი – მწერალი: „... ვაჟა ეგრისელმა პოეზიის ცხრათავიან დევს ეშვები აუელვარა...”

ბორის ჩუღკოვი – ვოლოგდა: „... ჩემი მეგობარი ქართველი პოეტი – ვაჟა ეგრისელი, ფრანგი ან ინგლისელი რომ ყოფილიყო, ამდენ ხანს ნობელის პრემიას მიიღებდა...”

მარინე წოწკოლაური – მწერალი: „... მოსკოვის ლიტერატურის ინსტიტუტში ვაჟა ეგრისელი, როგორც პოეტი ჩვენი სიამაყე იყო, ხოლო როგორც პიროვნება ჩვენი იმედი...”

შალვა დავითაშვილი – კომპოზიტორი, აკადემია, „ქალდეას” ნამდვილი წევრი - აკადემიკოსი: „... ვაჟა

ეგრისელი უდიდესი შემოქმედება, პოეზიის ღმერთი-სადმი შეწირული კაცის ღოცვაა”...

ბეჟან ნადარაია – ფაზისის აკადემიის ნამდვილი წევრი: „... ვაჟა ეგრისელმა ათასწლეულების იქიდან გამოიხმო ჩვენი შორეული წინაპრების – „ქალდეელების” მივიწყებული სული და „კოლხური ფსალმუნებით” გააცოცხლა”...

ლუარა სორდია – პროფესორი, საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია, „ქალდეა“-ს აკადემიკოსი: „... საერთოდ, დასავლეთის თუ აღმოსავლეთის ყველა პოლუსის, ყველა განედის მომხილველი ვაჟა ეგრისელი ნაზიარებია მსოფლიოს გონის საუკეთესო მიღწევებს – პრეისტორიის, ისტორიის, ფილოსოფიის, ფსიქოლოგიის, რელიგიის, მითოლოგიის, ბიბლიის, ესთეტიკის ასპექტებით. იგი არის პოეტი – მითოლოგი. ისტორიკოსი, აღქიმიკოსი, ასტრონომი, ასტროლოგი, მათემატიკოსი, ეზოთერიკულ სიბრძნეს, მისტიურ სიბრძნეს ნაზიარები, რომელსაც თვით აპოლონი უსინჯავდა მაჯას”...

ღვთისმოსავი ცეცხლის მქრობის,
ჭაჭანება შეწყდა ქარის,
და ნიავიც აღარ იძვრის.
ოქროს ბილიკებით მთვარის –
კვლავ გადმოდის სული
სიბრძნის.

2010

არც ნოე ჩანს,

არც უსაზო

წუთისოფლის ტრიალს ვერ ვცვლი,

არც ნოე ჩანს,

არც ესავი!

ცოდვის კალო დგება მთებად.

შავი გეჰენიის ცეცხლი

გსურს ჩააქრო

ქრისტესავით,

რომ მოკვდავმა იგრძნოს შვება.

2012

უსამანო ცის ველ-მინდვრებს
მწუხრის ვარსკვლავების
ცეცხლი –
ვერასოდეს გადაბუგავს.
შენ სიკვდილი ვერრას გიზამს,
თუმც თვალები ელვას უგავს.
სიყვარულის მზე დაგიცავს,
ვით უფლის ფრთა,
თვალთა გუგავს.

2004

ნისლით მოსილ –
 შორ წარსულში,
 ნილოსის ლურჯ ნაპირებთან –
იოს ძროხა სადაც ება,
იქ პონტოდან მიმიყვანეს,
 მე,
 კოლხურმა ლეგენდებმა,
 მითებმა და იგავებმა.

1969

ხმა შენეულ „ფსალმუნთა“
ეშმაკეულთ ამუნჯებს!
ქრისტეს მცნებას მიჰყვები,
და ხელთუქმნელ საუნჯეს
არა დედამიწაზე,
მეცხრე ცაში აუნჯებ.

2012

სააკადის ორგზის* მოკვლის

ფიქრიც

როგორ აპატიათ

ღმერთმა, მტრობის ბაღანაშლილთ,

ქაიხოსრო ჯავახიშვილს

და შადიმან ბარათაშვილს.

1992

*1 – 1612 წელს – შადიმან ბარათაშვილმა

*2 – 1615 წელს – ქაიხოსრო ჯავახიშვილმა

ბაირონის გზას მიჰყვება
და თითქოს ხელს
უქნევს შელლი.
იმედებით ატკობს ნიკე,
მაგრამ ვერვინ ვერ უშველის
პოეზიით დაავადებულ –
ერუ-მუნჯებს და
დალტონიკებს¹.

1970

¹ – დალტონიკი – ცუდადმხედველი.

წვიმამ უცებ გადაიღო
და ვით ქრისტე, ჩანს ირისე¹,
გაიელვა „მარტირიკამ“².

მერე ლოცვა ადავლინა –
ჩემმა რწმენამ
და ლირიკამ.

1979

1 – ირისე (ბერძ.) – ცისარტყელა.

2 – „მარტირიკა“ – ანტონ კათოლიკოსის (ბაგრატიონი – XVII ს) ჰაგიოგრაფიული. „საკითხავი“ წმინდანთა დღესასწაულზე.

ლიპარიტი

ჩვენს,

კლდეკარის ერისთავებს –
ლიპარიტებს*,

ათასეულ წლის წინათ
და უფრო იქით...

სიცილიას რა უნდოდათ

ან ლიპარის კუნძულებზე –

მობობოქრე ზღვა-ტირენთან?!

აი,

მე რა მადარდებდა

ან ასე რა მატირებდა.

1995

* ლიპარიტი – ვულკანური ქანი ტირენის ზღვაში.

ტ უ ი ა

(ანდერძისმაგვარი)

ირგვლივ სიცოცხლის ვარდი ჰყვოდეს
და მზის სხივები

სითბოს თესავდნენ

(სადაც ჩიტები ბუდეს იწნავენ),

და...

ჩემს საფლავთან,

ვით ნათესავი,

იღგეს ტუია*, –

დამტიროდეს ცას და

სიმწვანეს.

2014

* ტუია (ბერძ.) – მარადმწვანე დეკორატიული ხე.

წამით გამომკრთლ ნათელზე ელვის,
ღამის სიშავე იქცევა თეთრად,
და მთის მწვერვალად –
პატარა ბორცვი.

მლოცველნი,
რწმენის კიბეებით,
ცრემლით და ღოცვით,
სვენებ-სვენებით აღიან
ღმერთთან.

1997

ლარაქი და ბადთიბირა

კოლხთა ხელით ნაშენები,
დმერთმა ვეღარ დაიფარა,
დავიწყებამ გადიბირა,
შურუბაქი¹ და იფარი²,
ლარაქი³ და
ბადთიბირა⁴.

1987

1, 2, 3, 4 – ტიგროსისა და ევფრატის (შუამდინარეთი) გაყოლებაზე წარმოშობილი, დედამიწაზე ყველაზე ძველი ქალაქები (VI ათასწლეული).

ხმები

მთვარის ბორცვზე შემომდგარ
პოეზიის ტაძრიდან,
ფრანგებს ხმები ესმოდათ:
რონსარის და ვიონის,
რუსთველის და აკაკის,
ვაჟას,
გალაკტიონის.

1964

კონდაკი და ტროპარი

ქართველები ქრისტემდე
იყვნენ ქრისტიანები
და ებრძოდნენ წარმართებს,
რომლებმაც ცა მოპარეს,
მაგრამ ვეღარ წაართვეს:
მამა,
ძე და სულიწმინდა,
კონდაკი¹ და ტროპარი².

1972

1 – კონდაკი (ბერძ.) – მოკლე საეკლესიო საგალობელი.

2 – ტროპარი (ბერძ.) – სალოცავი ლექსი ან გალობა.

მიღია, მეღია, მეღოსი

კოლხ მედეას ძის – მეღოსის,
მეუფობის სიზმარ-ცხადი,
ათასწლეულებს ერთვიან –
ლეგენდებით შემოსილს.

თუ დავუჯერებთ როდოსელს*:

სხვადასხვა არა,

ერთია –

მიღია – მეღია – მეღოსი.

1978

* აპოლონიოს როდოსელის (დაახლ. 295-215 წ.წ.ად) მიხედვით, კოლხმა მედეამ მამის (აიეტის) სიკვდილის შემდეგ ტახტზე აიყვანა თავისი შვილი მეღოსი, რომლის მიხედვით მის საბრძანებელს ეწოდა „მეღია“ (და არა „მიღია“, ვ.ე).

წამლად არ ჩანს ნიაქარი,
მზეს კი ცეცხლის
აკრავს დისკო
და დასავლით მიაქანებს,
ყოველივეს აქ აგვისტო.
კვლავ კითხულობს
ღამით მთვარე,
ვარსკვლავების აკათისტოს¹.

1966

¹ – აკათისტო – საგალობელი (დაუჯდომელი).

შესციცინებს უამს უუამოს,
მზეთამზე კი სხვას არ
ჰყვარობს,
უკვდავება კართან გიზის,
რადგან ხედავს სხვა სამყაროს
შენი გონის –
ეპიფიზი¹.

2012

¹ – ეპიფიზი (ბერძ.) – ტვინის ზედა დანამატი (გირჩისებრი ჯირკვალი).

დასავლეთისკენ რბიან ღრუბლები,
ზღვის ზვირთებდაყრილ
ბუნაგს ელტვიან.
ხეებიც მწვანე კვირტებს ნასკვავენ...
ფერთა გამებით მოხასხასე ცა –
მოლბერტია
და მთვარის ფუნჯით მწუხრი ხატავს
ოქროს ვარსკვლავებს.

1963

გადანისლულ ზღვის ტაძარში
ტალღებმა კვლავ იწყეს მესსა,
ქარიშხლის ხმა როცა მიწყდა,

მე

მედეას ხმა მომესმა:

– „ეფიცავ მზეს და მთვარეს,
მიწას.“ (როდოსელი).

1967

(ხუმრობით)

ქვეყნის გასანათებლად,
ნიჭს წევს, როგორც
ჩირაღდანს,
აკაცობის მემობელი.
აღარ გიღირს
ჩირაღაც,
„ნერუცა“ და „ნობელიც“.

2008

აია-ნები

მაშინ,

მიწა აღარ ეყოთ სათარეშოდ

და თუ იყვნენ სუსტები და

უძლურები,

უცხო მიწა რად ინდომეს?!

- ხონსიუს¹ და ხოკაიდოს²

კუნძულები,

რისთვის სურდათ საცხოვრისად

კოლხურ ტომებს?!

2001

1,2 – ხონსიუსა და ხოკაიდოს კუნძულებზე (იაპონია) –
აია-ნები ცხოვრობდნენ.

„აია“ – უძველესი კოლხეთის სახელმწიფო.

ვეფხისტყაოსანი

გზას მიუყვება მარადისობის,
ვით მზიან ღამით,
სიმღერა მეხრის.
არსთაგამრიგემ ასე ინება.
ცხრა საუკუნე,
როგორც ცხრა ვეფხვი,
მისდევს ვეხლაფეს და იღრინება.

1966

ვარსკვლავებით დახუნძული –
იძირება მოვარის გემი,
არსაიდან ელის იმედს.

ზღვის ღუმილი –
ხმაა ჩემი,
ქარიშხლების მომლოდინე.

2014

ბერბერებს და ბუანჩებს

ატლანტიდის ფსკერიდან

წინაპრის ხმა იელვებს:

– გაჭირვებულ სამყაროს –

გამრავლებას ნუ აჩვენებ!

თორემ ის დღე მოგვლით,

რაც ძველ ფინიკიელებს¹,

ბერბერებს და

ბუანჩებს².

1979

1 – ფინიკიელები – (III, IV, V ათასწლეული)
აღფავიტისა და პირველი ამბანის შემქმნელი ხალხი
კოლხური ტომიდან.

2 – ბერბერები და ბუანჩები – ატლანტის
კატასტროფას გადარჩენილი კოლხთა მონათესავე
ტომები.

მოსვლის დღიდან თვალმიპყრობილს,
ცად მნათობებს შორზე –
შორთა,
შვიდ სამყაროს შვიდგზის უვლი.
შენ გეკუთვნის,
ვითა შოთას,
„შვიდთ იყვლიმთა ხელმწიფეთა
ხოცბა სრული.“ (არჩილი).

2014

საიდანღაც მოვარდნილი

ხმა –

სივრცეებს ღელვით

ავსებს

და მესმის მზის მაჯისცემა.

ქარი,

ტალღით მივამსგავსე,

ზღვის მინდორზე –

ყვანჯის ცემას*.

2004

* ყვანჯის ცემა – ცხენდაცხენ ბურთაობა, ცხენბურთი.

რა ეუყოთ, თუ ზოგ-ზოგებს
არც გული აქვთ,
არც სული,
ქება არ ემეტებათ აიეტის ასულის.
შენ ხარ ერთი მესობზე –
კოლხეთის დიდ წარსულის.

1972

აინები და კხმერები

ათასეულ წლის შემდეგ
ვუძღვნი ჰიმნს და
სიმღერებს,
„იაპონელ „აი“-ნებს¹
და კამბოჯელ
კხმერებს².

1994

1 – „აი“-ნების ენა ბასკურს მიაგავს.

2 – კხმერები – ალბათ კოლხთა მონათესავეები.

მიღის ჟამთა მდინარე
და დღე ისმენს მზის ტირილს,
ცამ რომ ხელი არ ახლოს.

აქეთ –
სიცოცხლე სახლობს,
და გაღმა კი – სიკვდილი.

2009

საუკუნენი ჩაივლიან გრგვინვით
თერგისებრ,
და ვით ბიბლიას, კვლავ სასოებით,
ვიღაც ღვთის მონა წაიკითხავს
„კოლხურ ფსალმუნებს“
და ჩუმად იტყვის:
ეს ეკუთვნის ვაჟა ეგრისელს,
მაგრამ ამქვეყნად ეგრისელი იყო
ნამდვილად,
თუ ყოველივე მითია და
არის ლეგენდა?!

2015

როკვად აღარსად ჩანდა კარავი,
ელოდი წარღვნას და
წყალდიდობას,
მაცხოვარიით ხელთ ჯვარი გეპყრა.
„კოლხურ ფსალმუნებს“,
ვით „სჯულის კიდობანს“,
შენ თეთრ ღამეებს სწირავდი მსხვერპლად.

2005

მრავალშვილთა მომლოდინე,
უფლის მონა და
მოშიში,
უნდა კითხულობდე ხშირად, –
სიბრძნეს დიდი დავითისას,
ნიზიანელსა და
ზირაქს.

1979

დღეს

ყოველივეს სწავეს შურის და
მტრობის აღმური
და ქარიშხლები ქრის აუგების,
მაგრამ დრო მოვა –
„კოლხურ ფსალმუნებს“
ვით „დედა-ენას“,
შავი ზღვისკარად,
როცა ცათამბრჯენ ძეგლს აუგებენ.

2014

ქართუ

წინაპართა ხსოვნის ხმა,

აღბათ შორით უხმობდა

პოეტ პაოლო იაშვილს,

როცა „ქარდუს“¹ ეძებდა –

ხუთი ათასწლეულის

იქით –

ქარდურიაში².

1972

1 – ქარდუ, ქართუ, ქორთუ – უძველესი კოლხი
(ქართველი)

2 – პრეისტორიული კოლხთა (ქართველთა) სახელმწიფო
(დაახ. IV ათასწლეული)

ქარიშხალი ზღვაზე

ვარსკვლავებით ივსება

ზღვა და ცათა

მინდორი,

ტალღა ტალღას მისდევს და

ემატება ზარს – ზარი...

საიდანღაც მოისმის ყივილის ხმა

ფრიდონის,

ელვის წამზე გაკრთება

ველი მუღლაზანზარის.

1981

ასტროიდები

მომავალი დღეები ყიყინით,
წამით რომ აღარ

მშვიდდებიან,

შენი კრწანისი და დიდგორია,
„კოლხური ფსალმუნები“ –

ასტროიდებია,
ათასწლეულთა ცაში რომ იგორებენ.

2015

ეჭურის და ეანნას

ჩამომდგართ შუამდინარეთს,
ფერი ედოთ მთებს ლილის,
ადარ სურდათ მზე განა?! –
ლოცვად დამდგარ ენლილის¹,
ექურის² და
ეანნას³.

1976

1 – ენლილი – დეოაება

2 – ექური – ტადარი ნინფურში (შუამდინარეთი)

3 – ეანნა – ქალაქ-სახელმწიფო ურუქის ტადარი

დელაკრუა

ვითომცდა არ ხედავენ და
აღარ ესმით!!!
განა მართლა ყველა ბრმა და
ყველა ყრუა.
მათ კარგად იციან, თუ ვინ არის
დღეს მსოფლიო პოეზიის
დელაკრუა.

2009

სომას და ჰამოას

უკვდავება სიცილად

არ გყოფნიდა და მიტომ

ბედმა მასთან გაომა.

მაინც სვამდი ჩუმ-ჩუმად

სომასა¹ და ჰამოას².

2000

1,2 – უკვდავების სასმელო

გრიგალი ზღვას აღვიძებდა,
ეცვლებოდა ცას გუნება.
დღეს კი ღამე აბოდებდა.
შენს ფიქრთა ხეს „ფსალმუნები“ –
სულ ცვიოდა –
ნაფოტებად.

1998

ანდები

აქ ცხოვრობდნენ ოდიდან

და კოლხეთს ხელს ადებდნენ

მთები...

მაგრამ წავიდნენ –

მიწა აღარ იკმარეს!!!

მაინც არტე¹ ზღვისკარად

დაექებს მისხს ანდების².

1984

1 – არტე – მოვარეს ერქვა კოლხურად (ა. ლამბერტი)

2 – ანდები – პრეისტორიული კოლხური (ქართული) მოდემის ტომი ანატოლიაში

შური კლავთ და...

ზოგ-ზოგები

თავს ხელახლა ვერ იშობენ!

შენი დვაწლი ვეღარ თვალეს...

სმენას მიტომ იხშობენ და...

იბრმავებენ –

ძალად თვალებს!

2010

მიმწუხრისას ცის სიღურჯე –
მიწას ათოვს იებად...
ნაპირებზე დამსხდარნი –
ჩუმად წუხან ალები:
ქარის აგრიგალებას
და ზღვის ათოლიებას.

1969

საიდანღაც ხმა ისმის:

– ამ ცხოვრების ყანაში,
შენც იგივე მოგელის –
რაც დიდ ფიროსმანაშვილს,
ვან გოგის და
გოგენის.

2009

რიკული

მეგრულ ოდის აივანზე
კოლხის ხელით მოქსოვილი
და ნაქარგი ჩანს რიკული –
მჯობნი ბერძნულ-რომაულის,
ესე იგი – ანტიკურის.

1979

კოლხურ ლეგენდებს და მითებს

ვერ იქნა, ვერ განვიკურნე
და კოლხეთის დიდ წარსულით
ისევ ისე ავადა ვარ,
თუთარჩელა ღამეს მითევს,
და ვით ფოთლებს,
შუბლზე მაფენს –
კოლხურ ლეგენდებს და მითებს.

2015

**ევსტათ მცხეთელს,
აბო თბილელს**

ქართველებს რომ რწმენისათვის –
არ ემღერათ მზე და
„ლილე“,
ქრისტეს ფრჩხილის მკვნეტელებმა,
გადუქციეს დღე კი ღამედ:
ევსტათ მცხეთელს¹,
აბო თბილელს²
და ასურელ წმინდა მამებს.

1969

1 – ევსტათ მცხეთელი – სპარსი

2 – აბო თბილელი – არაბი

ეხეთქება ნაპირს მტკვარი
და არაგვის ვისმენ ხმაურს
და ჩოჩქოლი მთებმაც შექმნეს.
ვჭვრეტ: ყურყუთას ბნელ ჭალაში –
მოდარაჯე კოლოტაურს,
სააკადის
ვითომ ტყვედმქმნელს.

1983

უკან დარჩა ზღვები და
ჰერკულესის სვეტები...
ხელისგულზე გიწევია ცხრა კი არა,
ცამეტი,
სვეტი... არრას ამეტებს
შენ კი მაინც კოსმიურ –
ბნელში დაეხეტები
და დაეძებ უხილავ სფეროებს
და პლანეტებს...

2014

ღევების სასაფლაოზე

არაგვისპირას მწუხრისას,
მოვა ქარი და
ქაოსი,
ცაზე ქუხილსაც დაურთავს...
და იქვე მიგრიულთას*,
წამს გაიელვებს კოპალა,
ღევების სასაფლაოზე.

1974

*მიგრიულთა – სოფელი ფშავში

„იქ, უცხო მხარეში ალბათ მომელიან“...
ტერენტი გრანელი

ელის წმინდა ს ა მ ე ბ ა
და მას გრაალი ელის...
ბნელში ელვა დაეძებს
და მოისმის ნათლის ხმა:
-გ-რ-ა-ნ-ე-ლ-ი...
გ-რ-ა-ნ-ე-ლ-ი.

1966

ბრაალის მცველ რაინდებს

მძვინვარ საუკუნეთა

ბევრჯერ წაგცდა აუგი,

რადგან „გონი“ წარსტაცეს

ადამს...

და არ დაინდეს!

შენ კი ძეგლი დაუდგი –

ბრაალის მცველ რაინდებს!

2005

მამული

დილის მზისებრ ამაყი,
მარადის თავმომწონე,
აი, რაა მამული! –
სულიწმინდის –
კოცონი,
ცეცხლი –
მარადუამული.

1977

მარღუჭი

მოვლენ საუკუნენი

და შენზე ჯავრს იყრიან,

რადგან სდევ სისადავეს,

ვითარც მარღუქს,* გიპყრია

„ცის და მიწის

სადავე!“

2013

*მარღუქი – სამყაროს ბატონი, ბაბილონის პანთეონში.

მზე კი არა,

სამყაროს

უფლის ნება აალებს,

სადაც რომ მეცამეტე –

სინათლის ცის კიდეა,

და... შენ იქ ჭვრეტ გრაალის,

როგორც კაცობრიობის

რწმენასა და

იდეალს.

1993

იოანე ლაზი და

პეტრე იბერი

ვერრას აკლებს უამთასვლა

და ვერც ცათა –

სიბერე –

გრაალის მცველ ორ რაინდს –

იოანე ლაზსა და

ველარც პეტრე იბერის.

1980

მარდუქი¹

სანამ ათასწლეულთა

ოქროს კარებს მიხურავ,
ენქი²,

მუდამ გახსოვდეს! –

ნაშიერი ზევსისა.

ოთხ-თვალავ და ოთხ-ყურავ,
„ძევ მზისა და
მზევ – ცისა“.

1979

¹ – მარდუქი – დმერთების მეფე, სამყაროს ბატონი –
(IV – III ათასწლეული) ბაბილონის მფარველი

² – ენქი – (ეა) შუმერთა ღვთაება, შემდეგ კოლხეთის
სახე

ადამის ძის ნაშვიერებს
ბაღში მღვარმა
ცნობადის ხის
კბილი მოსჭრა ნაყოფმა.
შენი ყოფნის –
მაღალ ხესთან,
რა ხელი აქვს არყოფნას?!

2009

ბარღუ

ოთხი ათასწლეული

წევს იქიდან –

აქამდე,

როცა კარღუ* მეფობდა –

შუმერსა და ბაბილონს,

კასიტსა და

აქადის.

1984

*კარღუ – პრეისტორიული (ლაზ-მეგრელთა)
ქვეყნისა და მეფის სახელწოდება (ძვ.წ. 1595 – 1155)

რასაც ცაში ეკებდა
ნახა,
სწორედ ის არის!
მიტომ შურის ისარი,
კიდევ ბევრჯერ იწივლებს,
რადგან ნამაისარი,
ხმები უდგათ მის ებანს,
ბარბოთს,
ნახს და წინწილებს.

2010

უფლის ყანა

ბიბლიიდან მზის გზით მოსულს,
აღარ დაგკლვებია ჯვარცმა
და ყელს მიბჯენილი დანა.
მაინც თესდი სიბრძნის მარცვალს,
და ხარობდა –
უფლის ყანა.

2003

იღბა ჟამი,
რომელიც უფლის ჭერს
გარიდებდა,
ქროდა ქარი ველური...
მორჩა!
ღმერთი ავგუსტის
თუა „ჭეშმარიტება“!
შენი გახლავთ „ქართული სიტყვა“
რუსთაველური.

1979

მეტი რა ქნას პოეტმა,
ებრძვის უამთა ქარიშხალს,
თუმც დრომ ბევრჯერ
გათვალა...

ერთიცაა...

საწყალი,
შურს ვერ უძლებს ცალთვალას.

2014

ლეონარდ ულლის

იდიგნას¹ და ბურანუნის²

ნაპირებზე შუმერთა ხმა,
ისევ ისმის საამური,

რომელიც რომ მთელ სამყაროს

სიხარულის ჟრჟოლად უვლის

და... ამოჰყავს ქვესკნელიდან
ური⁴...

ლეონარდო ულლის⁵.

1979

1 – იდიგნა – ტიგროსი

2 – ბურანუნი – ეფფრატი

3 – შუმერი – ქართველთა წინაპარი

4 – ური – ქალაქი-სახელმწიფო (ძვ.წ.2750-2315), ქვემო
მესოპოტამია

5 – ლეონარდ ულლი – ინგლისელი არქეოლოგი,
რომელმაც ურის გათხრების დროს ოქროს, ვერცხლისა და
სხვა უამრავი განძეულობა აღმოაჩინა

ცხოვრების ათას დარჯაკამოვლილს,
უამთა ტრიალი ვეღარ
გაშინებს!

ხობისწყელის პირას –

პარას ჭალაში,

ზიხარ და რწმენის უსვამ

შალაშინს –

ოცნების დღეებს აშალაშინებ...

2015

ძმად მიხმოვ,

მაგრამ მე ვიცი,

ქვეშ-ქვეშ ფარულად მეძრახვი*.

ღა ფერი გადევს ნისლის.

არყოფნა

ყოფნას ეძახის:

ვნახოთ! –

აჯობებს ვინ – ვის!

2014

*ძრახვა – ძაგება, განქიქება, აუვის თქმა

შესციცინებენ ცისქვეშეთს
და მთვარის აკვანს არწევენ,
დღეები მიჰყავთ წელკავით.
ზოგ-ზოგნი ლექსებს არ წერენ,
„ასპიტის კვერცხებს
ჩეკავენ.“ (ესაია).

2009

ტალღა

ზღვა –

ველია მარათონის,

შაირ-მთხზველთა არ არს ტევა,

არ ეტყობათ მგოსნებს დაღლა...

და... მოადგა ნაპირს

ტალღა:

- გაიმარჯვა ეგრისელმა! –

თქვა და სული განუტევა.

2010

დავიწყების ბილიკებით,

ზამთრისაგან გათელილი

თებერვალი მარტებს მისდევს...

და „იქმენინ ნათელი!“ კი,

წიგნი არა,

ტაძარია, –

არტემიდეს (ძვ.წ. VII)

2009

არკადია

ჰელიოსის თვალებიდან –

ცისკრისას რომ მოწანწკარებს –
ოქროს სხივთა ნაკადია.

და... კოლხეთი –

მგოსანთ მხარე,
არის ჩემი არკადია*.

1969

*არკადია – „საბერძნეთის სამოთხე“, პოეზიის სავანე

შოორს,

ღამის მიღმა თვალებს

ახელდნენ –

ღრუბლები ეღვით გასანასკვავი.

მუხლებში ედგათ შიშის

ქუხილი.

და მომეჩვენა –

ცის მინდორზე დაყრილ

ვარსკვლავებს,

ჩუმად კენკაედა ღამე კრუხივით.

1962

სადღაც ათასწლეულების –
 პოეზიის ოქროს სხივი,
 უსამანოდ მზეს სცვიოდეს! –
წვეთი აღარ დააკლდება –
 ვერგილიუს,
 ჰორაციუსს,
 ჰომეროსს და
 ჰესიოდეს.

1993

ღღის და ღამის სამკედლოში,
მნათთა ცეცხლზე გაწრთობილი,
მზეა ჩემი ფარ-შიმშერი,
მთვარეც მიჩანს ფარ-შიმშერად.

მე

სიცოცხლე რას მიშველის,
თუ სიკვდილმა არ მიშველა!

2014

ისტორიის მინდორი,

როგორც სათეს-სახნავი

გელოდა... და ხელები

გედო ჟამის აღვირზე

და მძინარე კოლხეთი,

როგორც მზეთუნახავი,

პონტოს სანაპიროზე ჩუმად გამოაღვიძე.

2001

**ეხრიტონ და
ნეფერტიტი**

სიყვარულის უძღვის ღმერთი
და გზით ათასწლეულების –
სული ეგვიპტისკენ იღტვის,
სადაც ერთდროს მეუფობდნენ –
ეხრიტონ და
ნეფერტიტი.

1987

იბერიის მთიულეები
ომს მისდევენ ისევ ისე, –
სტრაბონის მწირ განმარტებით
და...
არაგვთან ჩურჩულს ვისმენ –
სკვითების და
სარმარტების.

1969

ქაოსიდან ამოვიდა

და არასდროს აღარ ჩავა

მზე,

მზის შვილთა,

მზით მოსილთა –

ლეგენდარულ ქალდეველთა,

მოსულთ –

კოლხურ მითოსიდან.

1974

ის წყვილი ვარსკვლავი –
თამარის ქოშებია,
ბუმბული რომ შვენით არწივის.
„კოლხური ფსალმუნები“
მითებით შეფეთქილი
და ცამდე აწვდილი
სვანური კოშკებია –
ნაგები დაღის და ბეთქილის.

1995

მოქვის ტაძარი

ჩემი ზღვა და აფხაზეთი

უნდა მოვილოცოთ ჩოქვით,

რომ უამთასვლის ურა ჰუნემ, –

აღარ გადათელოს ფლოქვით

და...

ტაძარში* კვლავ ესვენოს

ძველი სახარება მოქვის.

1992

* მოქვის ტაძარი – (957-967) ააგო ლეონ III-მ

ვაჟასა და ბალაკტიონს

მოსვლის დღიდან გკლავს სურვილი,
რომ მათი ცის მაღალ ჭერქვეშ –
ღამეები გაათიო.

და...

შენს სიგრძე სანთელს უნთებ –
ვაჟასა და
ბალაკტიონს.

1966

მზის და მთვარის მახვილით,
ბებერ უამთან იომე,
სულო, მაინც არ ცხრები...
შენს ძეგლს, დილო პოეტო,
მთები კავკასიონის –
მწამს ექნება კვარცხლბეკად.

1999

ბაბილონის გოდოლს აგებ,
 ჯერ ვერავინ გირევეს ენას,
 თუმცა დღეები ღებე ბინდად.
შენი ციდან მოქუხს რწმენა,
 ვით ჩანჩქერი –
 თებეს მთიდან.

1984

ბა, ბაცი და ზადენი

თუ საიდან მოვიდნენ,

ქართულ თქმულებებში და
ლეგენდებში,

მითებში,

კვალს ვერ მივაგენი:

ითრუჯანის¹, არმაზის²,

გას³,

გაცის⁴ და ზადენის⁵.

1969

1, 2, 3, 4, 5 – ქართველთა წარმართი ღმერთები.

კაკალოკიაში

არც ნინო ჩანს,

არც გიორგი,

და ღალისის ნაპირებზე –

წარსულ დღეთა შავი ქარი,

ისევ ჩუმად დახარხარებს...

მე, ქედებს შუა ტავრისა და

ანტი-ტავრის,

ვჭვრეტ ქართველთა ნასახლარებს.

1980

სულიწმინდის მონაბერი,
როს დაჰქროლა ცივმა ქარმა,
და ტალღების –
ატყდა ტაში...

შენც,
ისე, ვით მაცხოვარმა,
გაიარე მღელვარ ზღვაში.

1993

ქართული სიტყვის დიდების,
აღარსად ჩანს დაღატი,
თუმც ჯარია უთვლელი.

(ხარ უღვთოთა მგმობელი!)

„კოლხურ ფსალმუნებშია“

- დაწყებული რუსთველით,
ხონელით და თმოგველით –

ყველა...

დამთავრებული –
ვაჟათი და გალათი.

1974

გარდა შენ და ფაზისის

როგორც ქვეყნად არავინ,
შენ იცოდი ფასი მზის
და ვარსკვლავებს ხვდებოდი,
ისე, როგორც შენიანს...
და ამიტომ კოლხეთის სსოვნა –
ამ ცისქვეშეთში,
გარდა შენ და ფაზისის
სხვას აღარ შერჩენია.

1987

(ძმის – ავთანდილის ხსოვნას)

როცა გავა „ორმოცი“,

გარდაცვლილთა სულების
ისმის ჩუმი ხორხოცი...

სადღაც მოუსაველეთში,

სადაც არის ცის ორმო,
უფრო სწორად ორმო-ცის.

1983

აიეტივით შენ ხარ მზის შვილი
და მთვარისაგან ხარ მონათლული
და ვარსკვლავები –
შენი და-ძმები,
რომ სადმე ერთიც არ დაგეკარგოს,
სულ სათითაოდ
შენ გყავს დათვლილი.

1989

ვარსკვლავები – იდიოგრამები

ცას მოუშვია დრუბელი –

ქათქათა,

უფლის წვერივით.

შორით მთვარე მოჩანს ეფუთივით.

ვარსკვლავები –

იდიოგრამებია,

არსთაგამრიგის ხელნაწერით და

იდუმალეებით შეფუთვნილი.

2005

მიქელსა და გაბრიელს

*„სამოელ ეშმაკი (ქვიდან ამოსტება),
ღმერთს ყანერატოში წვდება
და დახრჩობას უპირებს“.
სვანური თქმულება*

ვთხოვ, ჩემს ანგელოზებს:

მიქელსა და

გაბრიელს –

მტერს და რისხვას წარმართთა

შემახვედროს სამოელს –

(ღმერთის შეურაცხყოფელს).

სული რომ ამოვართვა.

2000

სარბონ მეფე

– მივეც ცეცხლს და გენიას –

მუსკის¹,

მესხის²,

ტაბალის³,

სახლ-კარი და საბძელი,

რადგან ველარ მივიღე

მათგან საქმე სარგონი.

და მეც, როგორც თიგლათმა⁴,

თავები სულ წავესხიპე:

თავმოკლეებს⁵,

თავგრძელებს⁶,

სადღაც, მიუვალ კლდეზე,

აწერს მეფე სარგონი⁷.

1978

1,2,3 – ქართველური ტომები

4 – თიგლათ – პილასარ I (ძვ. წ. 1,100) ასურეთის მეფე

5 – თავმოკლეები – დოღისოკველები (არაქართველები)

7 – სარგონი – ასურეთის მეფე (ძვ. წ. 722-705)

თუკი ვსდიეთ თქმულებებს,
მითებსა და
ლეგენდებს:
ღმერთთა შორის პირველი
არის წმინდა გიორგი,
ვისაც ყველგან ელიან...
მერე კი „შემოქმედი“
და მესამე ელია.

1984

მეხის დახნულ ცის მინდორზე,
ღამე მთიებს
ისევ თესავს...
ჩანან რწმენის მწვერვალები.
სიტყვას სიბრძნის
ქვაზე ლესავ,
რომ ხმალივით ეღვარებდეს...

1972

ქაღდებსა და იბერებს

*„ვეელა ქართველი ტომების
სამშობლო, როგორც ვიცით, ქაღდეა იყო“.
ივანე ჯავახიშვილი*

იყო დრო,

როდესაც სამყარო

ხელთ ეპყრათ ქაღდებს და
იბერებს,

ეპურათ მთოვარის ტიარა,

ეპ, მერე, ვინ იცის, სად დაივანეს!

თუ გზაზე უწიათ სიბერემ!

და ვითარც ბრძანებს ივანე,

მას შემდეგ: „ბევრმა კოკა წყალმა
ჩაიარა“...

1980

ზადენი და არმაზი

წარსულ დღეთა ბილიკით

მცხეთას როცა ჩაუვული,

მთიდან შემომანათებს:

ზადენი და არმაზი –

წარმართების ნაქსოვი,

ქართლის პრეისტორიის

გახუნებულ ნარმაზე.

1979

ახალნაყარი სკეპივით –
გზები ისევ ირევიან...
და ყველა გზა,
რომში არა,
ღმერთთან მიდის...
ახლა წვიმს და...
შენ უფალთან გადადიხარ –
ცისარტყელას ფერად ხილით.

1971

უკვდავების მდომეღმა,
„კოლხური ფსალმუნებით“
სამყაროს გარს უარე,
ისე, როგორც ჰომეღმა,
მასპერომ და
გუარმა,
მძინარ „ვანის წარწერებს“.

1974

ვარსკვლავების სიშორე
გათოვს,
ვითა გათოვდა...
მაინც ცისკენ იურვი, –
საიდანაც მნათობთა, –
ისმენ უვერტიურას.

1977

ჰიპათია

პროფ. ლუარა სორდიას

ქრისტესა და რწმენისათვის

ღამეები –

ვინც ათია.

გნოსტიკოსთა მსხვერპლი გახდა,

პროტაგორას –

მიმდევარი,

უფლის მონა ჰიპათია*.

1995

*415 წელს ფილოსოფოსი ქალი ჰიპათია ურწმუნო გნოსტიკოსებმა ნაწილ-ნაწილად დაგლიჯეს

მთებით ხელ-ფეხ შეკრული,
მხრებს ვერ შლიდა არაგვი,
მტკერის ამბორის მსურველი.
მცხეთის სანახებში კი
მწუხრს გალობდა ბუღბული,
მაგრამ ხმადაკეპილი,
იყო უსულ-უგულო,
არმაზ ღმერთის კერპივით.

1969

პლინიუსი და პტოლემე

ისტორიის ამაყ მამებს,
თუკი დაგუჯერებთ ხოლმე,
რომ კოლხეთი ეკუთვნოდათ
მხოლოდ მეგრელებს და ლაზებს –
ამგვარად წერს პლინიუსი¹
და კვერს უკრავს მას პტოლომე².

1974

1 – პლინიუსი – რომაელი მწერალი (I ს)

2 – პტოლომე – ბერძენი მეცნიერი (II ს)

რადგან გინთია მადლის კოცონი,
უზეშთაესის ხარ შეცნობილი,
ლოცვით მთეველი –
მზიან ღამეთა...
შენი სიშორე ცეცხლს უკიდებს
ციურ ცდომილებს,
თანამსრბოლი ხარ მოციქულთა
და მოწამეთა.

2009

ადრე სხვა იყო...

ზღვები

მთების ჯიღებს იცემენ

გულზე და თვალი ცრემლით ევსებათ...

ადრე სხვა იყო...

ცა იყო მიწა,

ვარსკვლავები კი იყო ხეთა –

ოქროს ფესვები.

1977

ჩემს ხორგაში ვარ,
აწ მხცოვანი
და აწ ხნიერი.
თან მახლავს ჩემი ვაჟა და ნატა.
ჟამია მწუხრის...
მიუყვება შუკას ნახირი.
ჩემს ნასახლარზე აფრინდა ყანჩა...
– ვაჟა!
ვაჟა! –
უცებ მესმა დედის ძახილი,
დედა კი...
არ ჩანს!!!

2013

ან მარეს¹ და აიეტის² –
დიდ კოლხეთის და
ქიმეთის,
ღობე-ყორეს კვლავ ვედები.
მჯერა მათზე თქმულებების,
მითების და
ლეგენდების.

1979

1-ან მარე – კოლხეთ-ქიმეთის (ეგვიპტე) მითიური მეფე
(5185_5120 წწ)

2 – კოლხეთის მითიური ხელმწიფე (XIV-XIII ს. წ.წ.)

სიცოცხლეში აღარ ძალუძს მენცარს,
თქვას წინდაწინ –
ვის რა ბედი ელის,
ან უძილოდ სიზმარი რომ ახსნას.
იოლია ჯოჯოხეთში ჩასვლა,
სამოთხემდე ამაღლება – ძნელი.

2004

ისევ ლოდინი

აღარსად წვიმის ტყლაშა-ტყლუში,
კოცნა,

არც სიძვა.

დრო ნელა მიდის...

აღარ ილევა...

და...

რა ხანია მოვარეს –

სასიძოს,

რომ მოელიან ქალწული –

ვარსკვლავები –

სულის მიღვევით.

1987

მზე გველეშაპს გადუელაპავს

და მთვარეც გრძნობს

შენს სიცივეს!

ღღე და ღამეს ჭკერეც ვით ორ ზღვას,

ღა...

ცა თვალში შეგციცინებს,

ვით სამყაროს ხუროთმოძღვარს.

2010

ათასწლეულების მერე,
მათზე შური რომ ეძია,
ჩემმა უინმა სდია ოხრებს*,
მათ, ვინც ყოფნა გაუმწარა –
კოლხებსა და
დიაოხებს.

1978

*ოხრები – იგულისხმებიან ასურელები და კიმირიელები

ქალდეველთა ქვეყანა

შემოდგომით ისმოდა –

საამო ხმა "ნადურის"...

(ხვათი ოქროდ ეყარა...)

დღე – მზე დაჩახჩახებდა,

ღამით – მთვარე "ქალდური",

ზღვიდან – ზღვამდე გადაშლილ –

ქალდეველთა ქვეყანას.

1979

წარმავალია ქვეყნად ყოველი,
თვით ცაც,
რომ იქნეს
მთვარის მარაოს,
მხოლოდ სიკვდილი არის უკვდავი!
სხვა დანარჩენი ჰაერია და
არარაობს,
მაგრამ შენა ხარ მზის ნაშიერი
და მზე გმფარველობს
პოეტ-ფარაონს.

2012

ქარიშხლის ძახილზე ტალღები,
ჯერ ნაპირს დაეყრდნენ
იდაყვით
და მერე, ისე, რომ არავინ ელოდა,
ნაპირთან ინახად –
წაწოლილ ქვა და ლოდს,
ამოჰკრეს პანდური,
პანჩური,
ჭიტლაყი.

1971

ნაირის ღა ბიანას

წარწერებში ხმა ისმის შორი
და საკვირველი,
რომ ქვეყანა ნაირის,
ურარტუს და ბიანას,
იყო ქალდი ხელმწიფის –
ტუკლატ-ადარ პირველის*
სამფლობელო მთლიანად.

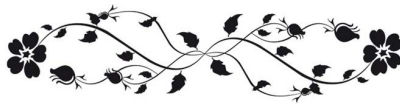
1981

*ტუკლატ-ადარ პირველი (1275 წ. წ. ად)

ათასწლეულების მერე,
ისევ ჩუმად ვიჭვრიტები
ისტორიის ფანჯარაში,
ვხედავ: ასურეთთან მებრძოლ:
ხეთელ მეფეთ: დიდ ტუშრატის,
და ტარშუადარაშის.

1979

პონტოს სანაპიროზე

მითებიდან მოსული –

პონტოს სანაპიროზე –

მიჰყვები არსეინად

კოლხურ სიბრძნით დახუნძულ, –

ძველი ისტორიის და

ლეგენდების ხეივანს.

1979

მატიტელა

გვირილები ფართო თვალებს,
წამით აღარ აშორებენ,
ის მინდორზე დგას
ტიტველა,
და არაფრის არ რცხენია,
პირმშვენიერ მატიტელას.

1966

ორი ვაჟა

ვით ღვთაება "ოდოიას",
ვიღაც უმღერს –
"ორირაშას",
რომელმაც მზის საქართველოს,
ერთი – მთიდან,
ერთი – ზღვიდან,
მოუვლინა ორი ვაჟა.

1994

უღებო

ვით ზღვისკარად მცხოვრებ ჯიქებს
ადრე...

ლოცვით დამენათევთ,
ქართულ ხეზე მათ აქვთ ბუდე,

და...

ვით ქარში მბჟუტავ სანთელს –
დამე ელოდებათ უღებს.

1998

კონდაკი და ტროპარი

საქართველოს –

"კოლხეთის

ისტორია" მოპარეს,

მაგრამ ვეღარ წაიღეს:

აიეტის "ქვეყანა"¹,

კონდაკი² და ტროპარი³.

1979

1 – იგულისხმება "ოქრომრავალი ქვეყანა" – (აპოლონიოს როდოსელი)

2 – კონდაკი – (ბერძ.) საეკლესიო წიგნი

3 – ტროპარი (ბერძ.) საგალობლები

კვლავ ეხვევა მუხას მუმილი,
ანგელოზთა სახელით.
და შენს "კოლხურ
ფსალმუნებში"
მოვლემი ბევრი საიდუმლო –
ელის თვალის ახელას.

2001

მუხლმოყრილი ღვანან მთები:
აქეთ – ეკის,
იქით – ურთას.
მწუხრი მთიებს კვლავ გამოფენს,
ზედ მეღვას ჯადოს
ურთავს,
და კოლხეთის ზეცა მოჰგავს –
ხატს ოპიზრის ხელით ნაჭკედს
და სასწაულს –
სასწაულთა.

1969

მაშინ,
მითაუამში თურმე,
კოლხეთს არა,
მთელ სამყაროს –
(კვლავ გვიყვება პაპა ივანს)
განაგებდა ტყუპისცალი –
ეგრი,
გეგა,
გოგა,
გიგა.

1969

სადღაც გალაქტიკაში,
კვლავ დამეა მზიანი
და იქ თეთრი მტრედივით –
სული ჩუმად დაგოგავს:
დიდი მოდილიანის,
და ბრძენ ვინსენტ ვან გოგის.

1971

ბასილ დიდის ჰომილიებს

არსთგამრიგეს სანთლებს უნთებ,
ფსალმუნს გალობ...
მაგრამ მაინც,
საქმე ვედარ მოილიე...
და ვით ლოცვებს,
კვლავ ჩურჩულებ
ბასილ დიდის ჰომილიებს.

1969

ამაყად და თავმომწონედ,
საიდანღაც ვიღაც ყივის:
– ეს იქნება ღალატიო,
თუ "მეთხე" არ მიუხვალ –
შოთას,
ვაჟას,
გალაკტიონს.

1999

ორიოდ ლექსი შეუბუმბლავი,

სხვა არაფერი!

ხმალი,

არც ფარი.

სამყარო თურმე დიდი წრე არი.

და შენი სული –

ვარსკვლავია მიუსაფარი,

სადღაც ცის ფსკერზე –

მარტოდმარტო რომ დარიალებს...

2001

ენგურსა და ეშარას

სადღაც ღამის უღრანში,
როგორც ნათლის ღვთაება,
მიჰყვებოდა მზე შარას.
რომ მარადის ებრწყინა –
ენგურსა¹ და
ეშარას².

1976

1 – ენგური – ღვთაება მარდუქის მიერ აშენებული
ტაძარი (IV-III ათასწლეული)

2 – ეშარა – ღვთაება ენქის მიერ აშენებული ტაძარი
(IV-III ათასწლეული)

სამოთხის მაღალ კარიბჭეს,
უნდა იჩქითად მიადგე!
მის მცველებს, როგორც
ფშაველამ,
შენც ბევრჯერ მტვერი აღინე,
რადგან არ ცნობ მათ
იადგრებს
და არც ცრუ კარაბადინებს.

1978

თუმცა ახლო იყო არსთაგამრიგე,
შენ კი სიშორის გწვავდა
აღმური.
შემოდგომის ცა ჰგავდა ნაწვერალს.
და...
მოკლე იყო შენი "ფსალმუნი",
ვით ტარკუდიმმეს* ბეჭდის
წარწერა.

1971

*ტარკუდიმმე – ხეთების მეფე (ძვ. წ. აღ. XI-X სს)

კოლხებსა და იბერებს

მეცხრე ციდან მოსულებს,
მთვარის არა,
მზის შვილებს –
კოლხებსა და იბერებს,
ახლოს არ ეკარებათ –
სიკვდილი და
სიბერე.

2001

არშის ციხე

შაჰის "შაჰსევანები"*

ქართლებს და კახელებს,
ექცეოდნენ უხამსად.

აბასს "გურჯისტანი" კი

სიზმარშიც აბოდებდა.

და... არაგვთან მიმოყრილ

ლოდებს ეხლაც ყრუ ხავსად –

ტანთ აცვიათ სპარსელთა

მოთქმაცა და

გოდებაც...

1981

* შაჰსევანები – შაჰის მომხრეები,
ერთგულები, შაჰისიანები

მგოსნის სული

ცით ჩამოსულს –

კლავს სიშორის ხვაშიადი
და მითიურ უცხო ფრინველს
ემსგავსის.

არ "რა"-ს ნავით,

არც მზის ეტლით,

როს მოკვდება...

მგოსნის სული

ცაში ადის –

პოეზიის ოქროსფრთიან პეგასით.

2001

*"რა" – მზის ღვთაება

დაკანკალებდა სიცივე,
თუმც ღამის შუა
კერასთან
იწვა ცეცხლი, ვით მოზვერი,
რომელმაც სული ჩაჰბერა
თიხას,
უფლისგან მოზელილს.

1969

მარადისობას გამოქცეული,
ჯოჯოხეთში და სამოთხეში
ერთად ნამყოფი,
მსურს შევეყარო, როგორც ცხრა-უცხოს –
ჩემი სიცოცხლის პირმშრალ
არყოფნას,
ვაჰ,
თუ წყურვილი
ვეღარ დაგუცხრო!

2009

ჯვარს აცვით ეგე

მოძმეთა შენთა ისმის ყაყანი,

ვიღაც გაჰკივის,

ვითარცა შლეგი:

– ის პოეზიის ფეოდალია

და არის ბეგი,

"ჯვარს აცვით ეგე!"

2014

გეხურა ელვით ცა დაკემსილი,
და მთა და ბარად
კეთილ მწყემსივით,
ეჰა, რამდენი ისალამურე, –
ლექსთა ტომები –
დადგი გორებად!
აღბათ სიკვდილი გეამბორება,
როცა იხილავს –
"კოლხურ ფსალმუნებს".

2002

კოლხ-ქალდეის იმპერია

*„იბერია იწყება კოლხეთით, კოლხეთშია
ქართული და მსოფლიო ცივილიზაციის
ხათავე“
ლევან სანიკიძე*

დაწყებული სინყარიდან ¹,
ქიმეთით² და ბაბილონით,
დაბები და ქალაქები
კოლხთა ხელით ანაგები
გაქრა...
რადგან ყოველივე
შორეული მზის მტვერია.
მაშინ მილეთს განაგებდა –
კოლხ-ქალდეის იმპერია.

1986

1 – სინყარი – თანამედროვე ერყვი

2 – ქიმეთი – ძველი ეგვიპტე

გზას გიახლოებს უფაღთან
სიმაღლე –
სვეტიცხოვლისა.
ესეც ჩინ ქვაზე სწერია:
"მოყვარე მტერი ყოვლისა
მტერთაგან უფრო მტერია".

1997

მზე ჩავიდა..

ზღვისპირ მწუხრმა,

აღბათ,

მთვარე შეიპირა,

ცა თვალებს კვლავ ახელს ლურჯად.

პატარა ბუნქს –

ღელის პირას,

ია ხელში ჩაუბღუჯავს.

1961

ხილვა: ენქიდუ და გილგამეში

ათასწლეულთა ღვინით გაღემილს,
სადღაც,
უსიერ ტყიდან კედრების,
სიკვდილნარევი მესმის ვედრება –
ველურ ენქიდუს
და გილგამეშის.
ურის სამეფოს ვჰკვრებ ღარჩელივით,
და... შენც,
ვითარცა უთანაფიშით*,
ბევრ წარღვნასა ხარ გადარჩენილი.

2015

*უთანაფიშითი – წარღვნას გადარჩენილი ერთადერთი ადამიანი. "გილგამეშის ეპოსი" (ძვ. წ. აღ III ათასწლეული)

არავინ იცის, რა გველის,
ჯოჯოხეთი თუ
ცხონება!
მოსვლა წვიმად თუ ფიფქებად.
რა არის კაცის ცხოვრება,
აქ – რაა,
იქ – რა იქნება!

2007

ამაღლება

ზოგ-ზოგები ედებიან ღობე-ყორეს,
შური ჰკლავთ და
არის დავა:
რომ ვმაღლდები...
და ვარსკვლავებს
ვუწვდი ხელებს!
ეს იმიტომ,
ისევ ისე ვიმეორებ:
მე რუსთველის და ფშაველას
მხრებზე ვდგავარ.

1973

ხსენებაც კი არ სურთ ქუჯის
და სახელი ზარს-სცემს

– ცოტნე!

სიძულვილის კლდედ მოხეთქილთ!!!

ვით ვაჟას ორბს, ყვაე-ყორნები,

ეგრისელო! –

შენ გკორტნიან,

ჭირისუფალს ძველ კოლხეთის.

2014

სამშობლო ჩემო!

წვიმდა თუ თოვდა,

არ ვასვენებდი

ღღებს,

რომლებიც მასლდნენ მუშებად!

რადგან მე შენი სიყვარულით

ვიყავ სნეული.

ეხლა,

აღერსი,

აწ მიმავალს, მესამუშება,

სამშობლო ჩემო! –

რადგან შენგან არ ვარ ჩვეული.

2014

დასავლეთიდან მოვარდნილმა
სიტყვის ღვარ-ცოფმა,
იგუმანა დრომ:

– ვაჰ, თუ წამლეკოს!!!

შურმა და მტრობამ აღარ
დაგინდო,

რადგან "ქართული პოეზიის

იყავ რაინდი",

რადგან ქართული პოეზიის

იყავ "შავლეგო".

2009

ვინც უღალატა ღვთიურ სიყვარულს,
მან მოიტეხა ბევრჯერ
კისერი!

მე კი იმედის ცა ამიყვავდა...

მე ბევრს ვუყვარდი,

ვით ეგრისელი,

და მეც,

ვით პოეტს,

ბევრი მიყვარდა.

2014

ნაკადულები

შავი ღრუბლები მთის წვერზე –
გროვდებიან და
არ იშლებიან,
მერე ფრთებს კვეცენ ორბიანს.
ნაკადულები ფეხშიშველები
რომ ჩამორბიან,
მტკვრის და არაგვის ბაღიშებია.

1969

აფრიკა და დმანისი

აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს,
კვლავ უკამო უამისაგან,
ეშინია დანისვლის,
რადგან მასში ერთად სუფევს
აფრიკაც¹ და
დმანისიც².

1998

1,2 – აფრიკაში აღმოჩენილი ადამიანის თავის ქალა,
მეცნიერთა აზრით, 2,5 მილიონი წლისაა, დმანისის კო
– 1,8 ათასისა.

სიკვდილი სხვაა,
ვითა ებგური*,
სრა-სასახლეებს აქცევს ქოხებად!
ეს საწუთრო კი,
დღის და ღამის უღელს
შებმული,
მ ი ი ზ ლ ა ზ ნ ე ბ ა და...
და ჩვენს ყოფნას
მიიცოხნება...

2003

*ებგური – მკველი, დარაჯი, ტალა

მორჩა!

აწ სხვებმა უნდა მოგხედონ!

და ყური უგღონ ოქროს ბლავილს
ოქროს ვერძების...

უფრო კარგი და უფრო ბევრი

მსურდა, კოლხეთო –

შენთვის...

მაგრამ მე

ამის მეტი ვეღარ შევძელი!

2015

პელაზგი

ქოსიდან ამომავალს –
ფერი ეღო მზეს იოდის,
რათუნდ ჩანდეს საკვირველად!
თუ წამით დავუჯერებთ
ჰესიოდეს*,
– პელაზგია –
ვინც იხილა ცა
პირველად.

1978

*ჰესიოდე – ბერძენი პოეტი (ძვ. წ. აღ. VIII ს)

ფიქრი არაგვს აჰყვება
და დარდმოსხმულ ციხეებს,
აუელის და
ჩაუელის...
უცვბ,
წამით შეკრთება,
რადგან ხმა ჩაესმება
თათრის...
ბულაჩაურით!

1993

მღვრიე ათასწლეულების –
უამურმა ქარმა ზიდა
ხმა,

რომელიც ხსოვნას ჩემობს
და მოისმის არმაზიდან:

"ძევას,

სიცოცხლეო ჩემო!"

1963

გზა გვიძევს მოსაკურცხავი,
არავინ იცის ამ ქვეყნად,
გაივლის ვინ და
როგორა.

მთვარეა –
ცრემლის კურცხალი,
ცის ლოყაზე რომ მოგორავს.

1967

გეასა და ურანოსს

ვითარც ესე სამყარო,

ზეცაც ვარ და

მიწაც ვარ.

და თუნდ წარღვნამ სიცოცხლეს

ცეცხლად –

გადაუაროს...

ათასეულ წლის მერე,

მეც, ვით კოლხი, ვფიცავარ:

გეასა¹ და ურანოსს².

1971

1,2 – დასაბამიდან კოლხებს – გეა (დედამიწა) და ურანოსი (ცა) – ღმერთებად მიაჩნდათ.

მირიად მზეთა ცეცხლი –
სამყაროს თავზე აწვიმს...
ჭრიალებს მთვარის ანბა.

და...

ჭვრეტ შენ –
"ოქროს საწმისს",
ვითარც კოსმიურ "და-ძმას".

1979

მოაღწია მაინც დღემდე,
თუმც დრო-ჟამი ედგა
გლოვის...
ერთი არა,
ასი იყო, –
საქართველოს სისხლის მწოვი
ვასაკა¹ და
ვასილისკო².

1993

1 – ვასაკა – ბაყაყი

2 – ვასილისკო – გველი

წარსულიდან მოსული
თბილისს –
ტანზე დაუვლის –
ხმა ზურნის და დაუდავის,
ღოლისა და დაულის.

1991

300 ეიფელი

შენმა კოლხეთმა პონტოს ნაპირზე
უნდა დაგიღვას,
ვით ეიფელი,
სიყვარულის ცას მწვდენი ძეგლი!
ამქვეყნად თუა სინდის –
ნამუსი,

მაგრამ...

ათასი მტერი ჰყავს ეგრისს,
შენც...

უფრო ბევრი ფარსადანი
და იანუსი.

2014

კოსმიური მხედარი

შენ,

ვით სამოცდამეხუთე,

ქართველ მორიგე ხვთისშვილს,

მთელი სამყარო გხედავს:

ურჩხულთან მარად მებრძოლ,

როგორც კოსმიურ მხედარს.

2014

*"კოლხებს დამწერლობა უნდა ჰქონოდა"
პეროდოტე*

პონტოსა და ფაზის პირ,
რაც ვიხილე მშობლიური
ცა მრგვალი.

მე, მას შემდეგ,
სანთლით ვეძებ ბიბლიამდელ –
კოლხურ წიგნებს:

"ოქროს საწმისს",
"ოშფას",
"ტაბუს"-ა და
"მარგალითს"..

1963

შენ,

პოეტო!

მუდამ უნდა ისმენდე, –

ქართულ ვაშას,

ფრანგულ –

აპლოდისმენტებს.

2014

პრჭანისის ველი

"პეი, თქვენ, არაგველებო!"

ლადო ასათიანი

სალკლდისგან ნაშენებ სხეულში,
ძალა ჩასდგომიათ
ზევსური,
და მტერს ვეფხურად კვეთებიათ.
ველზე რომ ჰყვავიან –
ყაყაჩოები,
სამასი არაგველი ხევსურის
დაღვრილი სისხლის
წვეთებია.

1966

ვითარცა ეს ცა და ეს მიწა,
მზეც და მთვარეც ხომ
ერთურთის მისხია.
და ღამეები ფიქრებმა უთიეს.
ცხოვრება –
ცრემლი და სისხლია,
სამყარო –
პანდორას ყუთია.

2009

ღელვა ათასწლეულთა –
ათოვდა და
აწვიმდა...
და მტკვრის ოხვრა ისევ ესმის
მუდმივი...
თბილისს თავზე მთაწმინდა –
ისევ ხურავს –
რუსთაველის ქუდივით.

1962

შემოდგომას ბიისფერს

ჩამავალი მზის სხივებს

მკერდზე ოქროდ მიიფენს,

ზეცა ოქროს გერბიანს,

შემოდგომას –

ბიისფერს,

შემოდგომის

– ფერ ბიას.

1961

მოპყვება ნიავს და

არავის*,

და ყოფნის ედემ-ბაღს,

სანამდის არ გვიქცევს

ეწერად,

მანამდე არ იცის არავინ,

არყოფნა

თუ როდის გვეწვევა.

2013

* არავი – სამხრეთის ქარი

თბილისო

ასე კარგი და ღამაზი,

მტკვრის ქარქაშში

სანამ გმალო?!

ავალ მთაზე,

მთაწმინდაზე,

ხელეებს გაეშლი –

ჯვრად ვიქცევი,

თბილისო,

რომ არ გაგთვალონ!

1979

რუსთაველი

ქუხილის გზებით მოვიდა ციდან
და ღმერთმა მისცა
ბალახის ძალა,
გაუხუნარი სიმწვანე მოლის.
მარტოდ-მარტოა,
არა ჰყავს ცალი,
რვაასი წელი ვერ ჰპოვა ტოლი.

1966

მტრეღები სიონთან

ტაძარში მწუხრის ისმის გალობა,
და მიბნედათ მტრეღებს
თოლები,
მარადის მშვიდებს,
მშვიდბუნებიანო,
ისინი ღოცვებს ხმას აყოლებენ,
ბანს აძლევენ და
ელულუნებიან.

2000

ოთხთავი

მწვანედ გააქვთ ბიბინი,
რწმენის ხნულში დათესილ –
სახარებას ღვთის ძეზე,
ღვთის კარნახით დაწერილ –
იოანეს,
ლუკასი,
მარკოზის და მათესი.

1968

არავითარი ბუსნო და ბელტი,
მყარი, ვით ძელქვა
და აკაცია –
ადამის მოღმა განგებამ შობა,
ვით ნათლის სვეტი,
მერე ხელები გააშლევინა
და ჯვრად აქცია.

1980

ათას კი არა,

მე ერთს ვინატრებ:

ფარსადანივით ნუ მიღალატებ!

ხელს ნუ დაიბან,

როგორც პილატე!

მე,

შენ მიყვარხარ!

2008

ბათუმეზა

ცად ღრუბლები შრიალებენ –
ელვით გასანასკვავები,
მობრძანდება მზე აღსავლით,
ნაფეხურებს ასდის ალი,
გზად სინათლის ქუდს
უხდიან,
ჯარად მღგარი ვარსკვლავები.

1969

მთები და ზღვები

მთებსა და ზღვებს გაჩენიდან –
გმირ-რაინდთა სდეკდათ
მზერა,
როგორც გამარჯვების ვაშა.
მთები – იყო დიდი ვაჟას,
ზღვაა –
ჩემი ბედისწერა.

2001

მიიღრიკება როდესაც
დასაელით –
მზე სადამოსი.
დარეკს "კოლხური ზარები"...
შენ,
მორთულს –
ახალ სამოსით,
სადღაც,
შორს გაგამგ ზავრებენ...

2015

ოღაბადე

კვლავ მოგელის ხობისწყალი,
სადაც გაგიშლია ბადე!
და უმხელდი პარას ჭაღას,
ჩუმ ოცნებებს გულში ნადებს...
"სქანი ჯგირი შურობუმუ¹,
"სქანი სქვამი ოღაბადე²".

1958

1,2 – შენი კარგი და ღამაზი დაბადების ადგილი (მეგრ.)

სიხარულის ხის იხმის შრიალი,

შორს –

შამბალაა და ანდები.

აქ კი, დღე არის ქარიანი.

და ფიქრის ცაზე –

გელანდება –

"სულ მცირე ღრუბელი"-

მარიამი.

1979

კოლხეთი – ბიბლიაა,
აბა რაა...
ლეგენდებს კბილები
ამოსვლიათ.
შენი "კოლხური ფსალმუნები"
"კაბალა*" –
ქართულის ცეცხლის სამოსია.

1991

*კაბალა –მეცნიერთა ენციკლოპედია

არსაიდან მოხველი –
 შენი თავისუფალი
 და არავის ემონე!
შესძელ მიწის ოცნების
მეცხრე ცაში ატანა.
 მძვინვარ ზღვაზე გამსვლელი
 ხარ პოეტი –
 დემონი,
ეშმაკიც და სატანაც.

1975

ლოდინის ლოდზე დამჯდარი
განთიადსა და
მზეს ელი...
მღვრიე დრო უფრო იმღვრება...
ცა – არის შენი მშველელი,
ზღვა კი – ძალა და
სიმღერა.

1972

ცვარ-ნამი

განთიადისას მოსულო

ცვარო,

სპეტაკო ღვთის სიტყვაჲ.

ნამო,

უფლისებრ კეთილო!

"ცუარო ცხოვრებისაო!"

"ცვარო, ზეგარდმო

წვეთილო?"

1984

1 – მიქაელ მოდრეკილი

2 – დავით გურამიშვილი

ხილულის თუ უხილავის,
აღარა ხარ კმაყოფილი,
რადგან "მიღმურს" ეტანები.
და წამითაც ვეღარ შესძელ –
ცხადად ქცევა ნეტარების,
ასრულება არყოფილის.

2005

სხვა პლანეტიდან გადმოფრენილი,
შენ ხარ მხედარი –
დღეთა მარულის,
ათასწლეულებს რომ დაამუნჯებს,
შენშია ზესთა სიბრძნე –
ფარული
და მიწიერი აზრთა საუნჯე.

2001

შავი არაბვი

სამშობლოს ცეცხლი ენოთ გულებში,
კრწანისთან მტერმა რომ

ჩააქრო და გააცივა

(თუმცა მომხდური უღვთოდ დარაგვეს!)

და... ჰა,

მას შემდეგ შავი არაბვი

გლოვობს და გლოვობს –

სამას არაგველს

და... ტანზე შავი ძაბა აცვია...

1968

მიმღევარი მაცხოვრის –

"მელენი¹ და

მოლენი²"

არასდროს დაიგმობა!

შენ კი ზეცა გმფარველობს,

მამისაგან მოვლენილს

და "ფალავან მწიგნობარს".

1999

1,2 – გაღმელი და გამოღმელი (მეგრ.)

ედემ ბალი

ადამის ძეს კბილი ბევრჯერ
მოსჭრა არა სიცოცხლის,
ცნობადის ხის ნაყოფმა.

მაგრამ მაინც ედემ ბალში
ერთად დგანან,

ვით დღე-ღამე,
ვით ყოფნა და არყოფნა.

1969

აფხაზეთი კი არა,
საქართველოს,
ვით არსაკიძეს, მარჯვენა მოკვეთეს!!!
ქართული მიწა კი
ცრემლებით ირწყვება.
და ყველამ იცის –
მტერმა თუ მოკეთემ,
რომ საქართველო კოლხეთით იწყება.

1992

წიწამური და კრწანისი

ირევა ჟამთა მორევი,
მიჰქრიან საუკუნენი...
წიწამურიც და
კრწანისიც,
მამულო! ჩემთვის ორივე –
სნებაა განუკურნელი!

1963

უამთა ქარში მომწვევდელი,
პონტოსავით რომ გმინავდა –
ქართულ სიტყვის მზის –
მთესავი.

დღეს ცა უხმობს –
ცის ბინადარს,
ორბუნოვანს ქრისტესავით.

2015

ზღვას გრიგალი ჯვარზე აკრავს
და, მოვარისგან განსხვავებით,
მზემ მწუხრის ნაღმს
ფეხი წაჰკრა
და აფეთქდა დასავლეთით,
მერე ცაში ვარსკვლავებად
გაიფანტნენ ნამსხვრევები.

1972

კოლხთა წარსულიდან მოხველ
და საუნჯე გაქვს უთვლელი...
გზაც ნაფენი ნარ-ეკალით.
გასაგისი ხარ რუსთველის
და ფშაველას –
ალი-ეკალი.

2014

რწმენის ოქროს მარცვალი

იქცა ერთი

ათასად.

მაგრამ აღარ აცალებს,

ცამეტი ვერცხლზე გაცვალებს!!!

თუმც ხელთ ეპყრა გრაალის –

უსამანო ცა – თასად.

2013

ფაზისის და პონტოს პირას –
ლეგენდიდან ჩამორეკილს
კვლავ ვაძოვებ ოქროს აპისს*.
თვალუწვედენი მოჩანს ახო!
ზღვა ღელავს და...
აბა, ვნახოთ! –
ვინ გააღწევს გაღმა ნაპირს.

2014

*აპისი – (ბერძ.) – ღვთაებრივი ხარი

ღამეს და სიშორეს

ისევ ისე გალობს –

უხილავი ქორო.

ცა – ოპერაა და,

ვარსკვლავთა დიდ ორკესტრს,

მთვარე დირიჟორობს.

1965

ამ აყვავებულ ველ-მინდვრებს

მსურს,

რომ მარადუამს ვხედავდე.

არ ვიცი, რა მეშველება!

რა არის წუთისოფელი,

– თვალის

სულ ერთი შეველება.

2014

ეს მერამდენე წელიწადია,
დედამიწაზე რომ ვერ ეტევი
და, შორს კი არა,
ხობის პირას,
აქვე,
ხეთასთან,
ფართა უღარუნს რომ ისმენ ხეთების.

1979

ლოდიო

მეთორმეტე საუკუნე,

რა ხანია –

უკან დარჩა.

და მას შემდეგ,

ჩვენ მეორეს ველით

რუსთველს,

მაგრამ იგი ჯერაც არ სჩანს.

1999

ათასწლეულთა

უფრო იქიდან

რადგან სიმღერად ქვეყნად

მოხვედი,

გარდასულ

დღეებს

ადარ მისტირი,

თუმც აიეტის არის კოლხეთი,

შენი ოცნება და

ორიენტირი.

2001

საწმისი და ბრაალი

სიყვარულის გარეშე

ეს ღამეში სამყარო,
აღარა ღირს ჩირადაც.

სხვა ცეცხლმა და სხვა აღმა,

ისე, როგორც საწმისმა,

ისე, როგორც გრაალმა,
ბნელი გამიჩირაღნა!

1998

ვით მონადირეს მაზე ქურციკი,

ისე

მეხს ელეა წამოუხდება

და ხმა ქუხილის ზეცას აყრუებს...

...ლექსს –

ჯვარედინი რითმა უხდება,

როგორც ღამაზ ქაღს –

ოქროს საყურე.

1964

ჩემი იმედის მწვანე ბალახი
მთელ დედამიწას
ისევ ედება...
თვალუწვედენელი რწმენის მინდვრები –
ოქროდ ბიბინებს,
ის განა გახმა!
და... ისევ უძლებს უამთა
აღმურებს.
სადღაც ცხრა ცის და
ცხრა ზღვის გადაღმა,
ვიღაც მიელის "კოლხურ ფსალმუნებს".

1994

როცა გულ-მკერდზე დამაყრიან
მიწას გრუხუნით,
თვალეები ცრემლით აევსებათ
ჩემს ძველ "ძმა-ბიჭებს".

და რომ მიწყდება ცრემლი
და გლოვა,
მივატოვებ და...

მე ჩემს საფლავს გადავაბიჯებ
და, საყვარელო,
კვლავ შენთან მოვალ.

2015

ინანა

ზესკნელიდან გზა მისი,
დაბლა,
ძირს,
ქვესკნელამდე,
ცრემლებით დაინამა...
მაინც სანთლებს უნთებდნენ
შუმერები თავიანთ –
ქაღვთაება ინანას.

1975

ზღვაში დამხრჩვალთა სულები –
ამოდიან და დამლამით
მთვარის ნელ ცეცხლზე
თბებიან...

ქარიშხლით მკერდდაბორცვილნი
ზღვები,
ზოგჯერ კი – მთებია.

1979

ქვეყნად სიკვდილის გარეშე,
სიცოცხლე არ ჩაითვლება,
ორივეს ჩემი თაყვანი.
ერთი ხისაგან ითლება –
ჩვენი კუბოც და
აკვანიც.

2007

წარწერები ნეკრესის

მაღე მიინაულეა –

სამი ათასწლეული,

რაც "ქართულის" გარშემო

არის დავა,

კამათი...

რეკენ დედო ზარები –

ჩვენი ეკლესიების.

რაც მოგვიხმობს ნიადაგ,

ძველი სტელა "დავათის¹",

სტელა "შარაგასასის²",

"წარწერები ნეკრესის³".

1976

1 – "დავათის" სტელა – (ძვ. წ. 680 წ.)

2 – "შარაგასის" სტელა – (ძვ. წ. 800 წ.)

3 – "ნეკრესის წარწერები" – (ძვ. წ. II – I ს. ს.) ახლანდელ
ყვარლის რაიონი

“ექვსი დღე”

მიწის ძეს,

ვითარცა ანტეოსს,

ცა ცდილობს,

მიწასთან გამყაროს!

სადაც ვარსკვლავთა ფესვი ძევს,

ეს,

მე ვარ სამყარო –

"ადამის შესაქმის ექვსი დღე".

1971

ფეხდაფეხ დამდეგს არყოფნა,
ყოფნას გასვლია ყავლი.
ცნობადის ხიდან ნაყოფი
ცვივა და... მრჩება ვალი.

მე

აღარ მინდა სიცოცხლე,
სიკვდილის გვერდის ავლით.

2009

მეფეებს ცეცხლით და ომებით
სამყარო –
აუხანძრებიათ,
სადაც ათასწლეულები ირევა...
შენი "ფსალმუნები" –
ტადრებია:
იუპიტერის,
იუნონას,
მინევრას.

1998

წყვლიაღში გზას რომ მიიკვლევს,
ხელს უშლის მნათთა
ტინები

მზეს

რომ ჰკიდია ფარი – ცის.

ჩვენც

სიკვდილს ვეპოტინებით,
რადგან სიცოცხლე არ იცდის.

2013

არ-რა არსებობს ქვეყნად
უდედოდ!
დედა ჰყავს წუხილს,
ცრემლსა და
სევდას.
ყველას და ყოველს,
მხოლოდ სიკვდილს –
არა ჰყავს დედა.

2001

სადაც მუხის ფულუროდან
ზარნაშო,
დამეულ ცას უღმერთობას
შეჰკივის...
და აკვესებს ცეცხლის მფრქვეველ
თვალებს.
ცხრა მთის მიღმა,
განხიკული მოვარე,
ცას ჰკილია ევას გამხმარ
ნეკნივით.

1976

პირი წყლითა მაქვს სავსე,
რა გითხრათ, არაგვო და
თერგო!
ორი ათასი წლის წინათ –
"ძეგლი ავიგე ხელთუქმნელი" –
თქვა ჰორაციუსმა
და...
დიდება პუშკინს ერგო!!!

1968

მადო ჩქიმი არაბა

სადღაც,

ვიღაც წარსულში,

მიდის სოფლის შარაზე

და იმღერის ნაღვლიან:

"მადო ჩქიმი არაბა"*-ს,

ხმას წუხილი შეერთვის,

ეხლა მისთვის ერთია

ქრისტეცა და ბარაბაც.

1991

* "მადო ჩქიმი არაბა" – (მეგრ.) მე და ჩემი ურემი.

საიდანღაც ხმა გესმის –
მავალს მთად და
ჭიუხად:
– რუსთაველს და ფშაველას,
ასე,
ხელცარიელი,
ნეტავ, როგორ მიუხვალ?!

2014

არაბესები

მზის და სიცოცხლის მომლოდინე,
ათასწლეულებში განბანილი,
სულს და გონებას რომ
ესკვნებიან,
შენი "ფსალმუნები",
განა არაბული,
ძველკოლხური –
არაბესკებია*.

1978

* არაბესკები – (ფრანგულ –იტალიურ – არაბული)
რთული ორნამენტები
(პატარ-პატარა ლიტერატურულ ან მუსიკალურ
ნაწარმოებთა კრებული)

ღასაბამი

ნაშიერნი ადამის

ისე, ვითა მხეცები,

სულ ერთმანეთს დასჭამდნენ,

დროზე რომ არ მოესწროთ:

კოლხებს,

ეგრებს,

ლაზ-ჭანებს.

1966

დაცემის არა,
ამაღლების დასაწყისია,
თეთრი მთები რომ ჩანს
აფრებივით.

საქართველო –
ოქროს საწმისია,
შავი ზღვის პირას განფენილი.

1972

სულს თუ აქამდე ვნაბავდი,
შორეთით გადმოსვეწილი.
მე ვარ და ჩემი ნაბადი,
ეხლა არვინ მყავს მოწილე!
ო,
რა ღამაში იქნება
ჩემი
სიკვდილთან ქორწილი.

2014

სარჩევი

*** (ღვთისმოსავი ცეცხლის მქრობის) . 25
 არც ნოე ჩანს, არც ესავი..... 26
 *** (უსამანო ცის ველ-მინდვრებს)..... 27
 *** (ნისლით მოსილ)..... 28
 *** (ხმა შენეულ „ფსალმუნთა“) 29
 *** (სააკაძის ორგზის მოკვლის) 30
 *** (ბაირონის გზას მიჰყვება) 31
 *** (წვიმამ უცებ გადაიღო)..... 32
 ღიპარიტი 33
 ტუია 34
 *** (წამით გამომკრთლ ნათელზე
 ელვის)..... 35
 ღარაქი და ბადთიბირა..... 36
 ხმები 37
 კონდაკი და ტროპარი 38
 მიღია, მეღია, მედოსი 39
 *** (წამლად არ ჩანს ნიავექარი)..... 40
 *** (შესციცინებს ჟამს უჟამოს) 41
 *** (დასავლეთისკენ რბიან ღრუბლები). 42
 *** (გადანისლულ ზღვის ტაძარში)..... 43
 *** (ქვეყნის გასანათებლად) 44
 აია-ნები..... 45

ვეფხისტყაოსანი.....	46
*** (ვარსკვლავებით დახუნძლული)	47
ბერბერებს და გუანჩებს.....	48
*** (მოსვლის დღიდან თვალმი- პყრობილს)	49
*** (საიდანღაც მოვარდნილი)	50
*** (რა ვუყოთ, თუ ზოგ-ზოგებს).....	51
აინები და კხმერები	52
*** (მიდის ჟამთა მდინარე).....	53
*** (საუკუნენი ჩაივლიან გრგვინვით) ...	54
*** (როკვად აღარსად ჩანდა კარავი).....	55
*** (მრავალშვილთა მომლოდინე)	56
*** (დღეს)	57
ქართუ	58
სერდაქს და რუქას	59
ქარიშხალი ზღვაზე	60
ასტროიდები.....	61
ექურის და ეანნას.....	62
დელაკრუა	63
სომას და ჰამოას	64
*** (გრიგალი ზღვას აღვიძებდა).....	65
ანდები.....	66
*** (შური კლავთ და...)	67

*** (მიმწუხრისას ცის სიღურჯე).....	68
*** (საიდანღაც ხმა ისმის).....	69
რიკული	70
კოლხურ ლეგენდებს და მითებს.....	71
ევსტათ მცხეთელს, აბო თბილელს.....	72
*** (ეხეთქება ნაპირს მტკვარი).....	73
*** (ბევრ დიდ მეფეს და).....	74
*** (უკან დარჩა ზღვები და).....	75
დეგების სასაფლაოზე.....	76
*** (ელის წმინდა სამება).....	77
გრაალის მცველ რაინდებს.....	78
მამული	79
მარდუქი	80
*** (მზე კი არა).....	81
იოანე ლაზი და პეტრე იბერი.....	82
მარდუქი	83
*** (ადამის ძის ნაშიერებს).....	84
კარდუ	85
*** (რასაც ცაში ეძებდა)	86
უფლის ყანა	87
*** (იდგა ჟამი)	88
*** (მეტი რა ქნას პოეტმა)	89
ლეონარდ ულლის	90

*** (ცხოვრების ათას დარჯაკ გამოვიღეს).....	91
*** (ძმად მიხმობ)	92
*** (შესციცინებენ ცის ქვეშეთს).....	93
ტალღა.....	94
*** (დავიწყების ბილიკებით).....	95
არკადია	96
*** (შოორს).....	97
*** (სადღაც ათასწლეულების)	98
*** (დღის და ღამის სამჭედლოში).....	99
*** (ისტორიის მინდორი)	100
ეხრიტონ და ნეფერტიტი.....	101
*** (იბერიის მთიულები)	102
*** (ქაოსიდან ამოვიდა).....	103
*** (ის წყვილი ვარსკვლავი)	104
მოქვის ტაძარი	105
ვაჟასა და გალაკტიონს	106
*** (მზის და მთვარის მახვილით).....	107
*** (ბაბილონის გოდოლს აგებ).....	108
გა, გაცი და ზადენი.....	109
კაპადოკიაში	110
*** (სულიწმინდის მონაბერი)	111
*** (ქართული სიტყვის დიდების).....	112

გარდა შენ და ფაზისის.....	113
*** (როცა გავა „ორმოცი“)	114
*** (აიეტივით შენ ხარ მზის შვილი)	115
ვარსკვლავები – იდიოგრამები	116
მიქელსა და გაბრიელს	117
სარგონ მეფე.....	118
*** (თუკი ვსდიეთ თქმულებებს)	119
*** (მეხის დახნულ ცის მინდორზე)	120
ქაღდებსა და იბერებს.....	121
ზადენი და არმაზი.....	122
*** (ახალნაყარი სკებივით)	123
*** (უკვდავების მდომელმა)	124
*** (ვარსკვლავების სიშორე).....	125
ჰიპათია.....	126
*** (მთებით ხელ-ფეხ შეკრული).....	127
პლინიუსი და პტოლემე.....	128
*** (რადგან გინთია მადლის კოცონი) ..	129
*** (ადრე სხვა იყო...)	130
*** (ჩემს ხორგაში ვარ).....	131
*** (ან მარეს და აიეტის).....	132
*** (სიცოცხლეში აღარ ძალუძს მენცარს)	133
ისევ მოლოდინი	134

*** (მზე გველეშაპს გადუყლაპავს).....	135
*** (ათასწლეულების მერე)	136
ქალდეველთა ქვეყანა	137
*** (წარმავალია ქვეყნად ყოველი)	138
*** (ქარიშხლის ძახილზე ტალღები)	139
ნაირის და ბიანას.....	140
*** (ათასწლეულების მერე)	141
პონტოს სანაპიროზე	142
მატიტელა.....	143
ორი ვაჟა	144
უღები	145
კონდაკი და ტროპარი	146
*** (კვლავ ეხვევა მუხას მუმლი)	147
*** (მუხლმოყრილი დგანან მთები)	148
*** (მაშინ).....	149
*** (სადღაც გალაქტიკაში)	150
ბასილ დიდის ჰომილიებს.....	151
*** (ამაყად და თავმომწონედ)	152
*** (ორიოდ ლექსი შეუბუმბლავი)	153
ენგურსა და ეშარას.....	154
*** (სამოთხის მაღალ კარიბჭეს).....	155
*** (თუმც ახლო იყო არსთაგამრიგე)....	156
კოლხებსა და იბერებს	157

არშის ციხე.....	158
მგონის სული	159
*** (დაკანკალებდა სიცივე).....	160
*** (მარადისობას გამოქცეული).....	161
ჯვარს აცვით ეგე	162
*** (გეხურა ელვით ცა დაკემსილი).....	163
კოლხ-ქაღდების იმპერია	164
*** (გზას გაიხლოებს უფალთან).....	165
*** (მზე ჩავიდა...).....	166
ხილვა: ენქიდუ და გილგამეში.....	167
*** (არავინ იცის, რა გველის)	168
ამაღლება	169
*** (ხსენებაც კი არ სურთ ქუჯის).....	170
სამშობლოვ ჩემო!.....	171
*** (დასავლეთიდან მოვარდნილმა)	172
*** (ვინც უღალატა ღვთიურ	
სიყვარულს)	173
ნაკადულები	174
აფრიკა და ღმანისი.....	175
*** (სიკვდილი სხვაა).....	176
*** (მორჩა!).....	177
პელაზგი.....	178
*** (ფიქრი არავგს აჰყვება).....	179

*** (მღვრიე ათასწლეულების).....	180
*** (გზა გვიძევს მოსაკურცხავი).....	181
გეასა და ურანოსს.....	182
*** (მირიად მზეთა ცეცხლი).....	183
*** (მოაღწია მაინც დღემდე).....	184
*** (წარსულიდან მოსული).....	185
ვით ეიფელი.....	186
კოსმიური მხედარი.....	187
*** (პონტოსა და ფაზის პირ).....	188
*** (შენ).....	189
კრწანისის ველი.....	190
*** (ვითარცა ეს ცა და ეს მიწა).....	191
*** (ღელვა ათასწლეულთა).....	192
შემოდგომას ბიისფერს.....	193
*** (მოჰყვება ნიავს და).....	194
თბილისო.....	195
რუსთაველი.....	196
მტრედები სიონთან.....	197
ოთხთავი.....	198
*** (არავითარი ბუსნო და ბელტი).....	199
*** (ათას კი არა).....	200
გათენება.....	201
მთები და ზღვები.....	202

*** (მიიდრიკება როდესაც).....	203
ოდაბადე.....	204
*** (სიხარულის ხის ისმის შრიალი).....	205
*** (კოლხეთი – ბიბლიაა).....	206
*** (არსაიდან მოხველი)	207
*** (ლოდინის ლოდზე დამჯდარი)	208
შუმერებსა და აქადებს.....	209
ცვარ-ნამი	210
*** (ხილულის თუ უხილავის).....	211
*** (სხვა პლანეტიდან გადმოფრენილი) ..	212
შავი არაგვი.....	213
*** (მიმდევარი მაცხოვრის).....	214
ედემ ბაღი	215
*** (აფხაზეთი კი არა).....	216
წიწამური და კრწანისი.....	217
*** (უამთა ქარში მომწყვდეული).....	218
*** (ზღვას გრიგალი ჯვარზე აკრავს)...	219
*** (კოლხთა წარსულიდან მოხველ).....	220
*** (რწმენის ოქროს მარცვალი).....	221
*** (ფაზისის და პონტოს პირას).....	222
*** (ღამეს და სიშორეს).....	223
*** (ამ აყვავებულ ველ-მინდვრებს)	224
*** (ეს მერამდენე წელიწადია)	225

ლოდინი.....	226
*** (ათასწლეულთა)	227
საწმისი და გრაალი	228
*** (ვით მონადირეს მაზე ქურციკი).....	229
*** (ჩემი იმედის მწვანე ბალახი)	230
*** (როცა გულ-მკერდზე დამაყრიან).....	231
ინანა	232
*** (ზღვაში დამხრჩვალთა სულები).....	233
*** (ქვეყნად სიკვდილის გარეშე)	234
წარწერები ნეკრესის.....	235
„ექვსი დღე“	236
*** (ფეხდაფეხ დამდეგს არყოფნა).....	237
*** (მეფეებს ცეცხლით და ომებით).....	238
*** (წყვდიაღში გზას რომ მიიკვლევს) ..	239
*** (არ-რა არსებობს ქვეყნად)	240
*** (სადღაც მუხის ფულუროდან).....	241
*** (პირი წყლითა მაქვს საგსე)	242
მადო ჩქიმი არაბა	243
*** (საიდანდაც ხმა გესმის).....	244
არაბესკები	245
დასაბამი	246
*** (დაცემის არა).....	247
*** (სულს თუ აქამდე ვნაბავდი)	248

מכתב

"האגודה הישראלית למחקר היסטורי" - 100
מארגנת, מארחת ומתארגנת את פגישתנו, ומוזמנת
לשתתף בה. הפגישות יתקיימו במתחם המרכזי של
המוזיאון הישראלי לתולדות העם היהודי, ברחוב
"השופר" 100, תל אביב. הפגישות יתקיימו
בשבתות, בשעות הבוקר, בשעה 10:00.
הפגישות יתקיימו בשבתות, בשעות הבוקר,
בשעה 10:00. הפגישות יתקיימו בשבתות,
בשעות הבוקר, בשעה 10:00. הפגישות יתקיימו
בשבתות, בשעות הבוקר, בשעה 10:00.

מכתב
2020

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 2

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 2

გამომცემლობის

რედაქტორი

– ღათო ყანდაშვილი

მხატვარი

– სპარტაკ ცინცაძე

მხატვრული რედაქტორი

– ირაკლი უშვერიძე

ტექნიკური რედაქტორი

– ნანა ღუმბაძე

კორექტორი

– მარი ებნათაშვილი

კომპიუტერული

უზრუნველყოფა

– ეკა და დავით ჯიფშელაძეები

გამომცემელი – დანი დოლბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2019

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. პოლიბაოვსკაიას №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com